

USVA

ZINE 4/2010

<i>Pääkirjoitus</i>	3
<i>A.C. Ross: Ruumis</i>	4
<i>Heikki Nevala: Kevättä ei voi estää</i>	8
<i>Tuomas Saloranta: Nuori mies nimetön</i>	11
<i>Irma Hirsjärvi: Tuomarin sanat</i>	12
<i>Anna Malinen: Kimmo</i>	13
<i>Rauha Kejonen: Mies ja hevonen</i>	16
<i>Petteri Hannila: Isoäiti</i>	18
<i>Petri Salin: Yksittäisiä huomioita</i>	20
<i>Anna Malinen: Viti</i>	21
<i>Marissa Janhunen: Kauniit vihreät pilvet</i>	24
<i>Tiina Raevaara: Tuomarin sanat</i>	27
<i>Tuomas Saloranta: Avaruusloinen</i>	28
<i>Tuomarin sanat: Irma Hirsjärvi, Sari Peltoniemi, Petri Salin, Tiina Raevaara, Liisa Rantalaiho</i>	
<i>- tekstien yhteydessä</i>	

Kansikuva: Jared Wilson | Dreamstime.com

Graafinen ulkoasu: Eija Lappalainen

Taitto: Anne Leinonen

Kuvitus ja grafiikat: Andy Heyward | Dreamstime.com, Cory Thoman | Dreamstime.com, Forsythia | Dreamstime.com, Johannesk | Dreamstime.com, Mfeco | Dreamstime.com, Rolffimages | Dreamstime.com, Dan Collier | Dreamstime.com, © Yaroslav Yazykov | Dreamstime.com

Kirjoittajat: Petteri Hannila, Irma Hirsjärvi, Marissa Janhunen, Rauha Kejonen, Anna Malinen, Heikki Nevala, Sari Peltoniemi, Tiina Raevaara, Liisa Rantalaiho, A.C. Ross, Petri Salin, Tuomas Saloranta,

Hallintoneuvosto: Petri Salin, Petri Laine, Helena Numminen, Raija Komppa-Rannaste, Datapeltojen pehtoori, Anne Huotarinen, Eija Laitinen, Markku Lappalainen, Ulla Huopaniemi-Sirén, Liisa Rantalaiho. Sari Peltoniemi, Irma Hirsjärvi

Tekstien ja kuvien copyright on tekijöillä.

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa osoitteessa

<http://www.usvazine.net>

Usva 4/2010 julkaisupäivä: 31.10.2010

4b/2010 ilmestyy joulukuussa 2010.

Yhteystiedot / Vastaava toimittaja:

Anne Leinonen / usvazine@gmail.com, Kiisterintie 146,
50670 Otava

USVAN LYHYTNOVELLIKILPAILU 2010 TULOKSET

Usvan lyhytnovellikilpailun voittajiksi valittiin seuraavat novellit:

Marissa Janhunen: Kauniit vihreät pilvet (Turku)
– Tiina Raevaaran voittaja

Tuomas Saloranta: Avaruusloinen (Helsinki)
– Petri Salinin voittaja

Tuomas Saloranta: Nuori mies nimetön (Helsinki)
– Irma Hirsjärven voittaja

A.C. Ross: Ruumis (Tampere)
– Sari Peltoniemen ja Liisa Rantalaihon voittaja.

Lisäksi kunniamaininnoin palkittiin seuraavat novellit:

Petteri Hannila: Isoäiti

Rauha Kejonen: Mies ja hevonen

Anna Malinen: Kimmo

Anna Malinen: Viti

Heikki Nevala: Kevättä ei voi estää

Kunkin voittajanovellin kirjoittaja palkittiin 100:lla eurolla. Kunniamainitut saivat kirjapalkintoja.

Tukea kilpailu sai Alfred Kordelinin säätiöltä.

Tulokset julkistettiin Finncon 2010 -tapahtumassa sunnuntaina 18.7.2010 Jyväskylässä.

PÄÄKIRJOITUS

Usva 4/2010 on omistettu lyhytnovellikilpailun parhaimmistolle.

Usvan vuoden 2010 kirjoituskilpailun aiheena oli spekulatiivinen lyhytnovelli. Varsinaista sisällöllistä teemaa ei ollut, kunhan teksti oli jollakin tavalla mielletävissä spekulatiivisen kirjallisuuden piiriin. Kilpailuun lähetettiin yhteensä 386 alle 1700 sanan mittaista lyhytnovellia.

Näistä seuloitui ensin 120 novellia jatkoon, joista 40 novellia loppukilpailuun.

Perinteiseen tapaan Usvan lyhytnovellikilpailussa oli viisi tuomaria, jotka saivat valita itsenäisesti oman voittajansa. Tuomareina toimivat kirjailijat Petri Salin, Sari Peltoniemi ja Tiina Raevaara, tutkija Irma Hirsjärvi ja professori Liisa Rantalaiho. Kilpailun ideana oli kiinnittää huomiota lyhyen novellin kirjoittamiseen. Kauniisti kaareutuvan, mielenkiintoisen novellin kirjoittamisen taito on vaativa. Pelkkä hyvä idea ei riitä, on myös osattava rakentaa iskevä, hetkessä asiaan menevä kokonaisuus, joka pystyy yllättämään lukijansa.

Kokonaissadon teemaksi nousivat kaksoisolentokokemukset, elävät kuolleet, ympäristökatastrofit ja kauhistuttavat menneisyyden haamut.

Kisaan lähetettiin paljon novelleja, joiden spekulatiivinen aines puuttui tyystin tai oli vaikeasti havaittavissa. Spekulatiivisuuden määrää

ei kuitenkaan mitattu, jos novelli oli tulkittavissa science fictionin, fantasian, yliluonnollisen kauhun, uuskumman, maagisen realismin jne. piiriin kuuluvaksi. Henkilöhahmojen rakentamisen taidon, hyvän kielen ja huumorin käyttämiseen kiinnitettiin erityistä huomiota.

Kärjessä vanhoja tuttuja genraihteita oli kierrätetty mielenkiintoisiksi uusiksi kokonaisuuksiksi. **Tuomas Salorannan** novellissa *Nuori mies nimetön* kohtaavat Terminator ja toinen maailmansota. Avaruuslainen taas antaa uusia merkityksiä Alien-elokuvalle. **A.C. Rossin** *Ruumis* on hulvatonta uuskummaa, jossa lapsuuden automatkojen laskemisleikit saavat kokonaan uudenlaisen merkityksen. **Marissa Janhusen** *Kauniit vihreät pilvet* on tunnelmaltaan vahva, maagisrealistinen kokonaisuus.

Anna Malisen *Viti* edusti uudenlaista fantasiaa, kun taas Kimmo tunnelmoi työmaaromantiikan ja kansanperinteen kummajaisten kanssa.

Heikki Nevalan *Kevättä ei voi estää* maalaa lukijan silmien eteen dystooppisen kuolleiden kansoittaman maailman. **Petteri Hannilan** *Isoäiti* on tunnelmallinen, fantastinen kuvaus myyttisen olennon perinnöstä.

Rauha Kejosen *Mies ja hevonen* on hienoa, eroottisesti latautunutta proosaa.

Kilpailun järjestäjät kiittävät kaikkia osallistujia!

Anne Leinonen

Me oltiin pysähdetty huoltoasemalla ja mä Molin syöny lihakastiketta ja ranskalaisia perunoita ja kurkkusalaattia ja juustoa ja sämpylää ja pannukakkua mansikkahillon kanssa ja kermavaahdon ja sitten mä sain vielä jäätelöä kun mä pyysin. Äiti ihmetteli mihin se kaikki ruoka oikein menee kun mä olin niin pieni ja laiha ja ihan olematon. Isä sano että mä söisin koko perheen köyhäintaloon mutta äiti sano että ei semmosia köyhäintaloja enää ollu olemassa vaan isä sano niin vaikka ei se mitään mistään tienny. Siihen isä ei sanonu mitään. Mutta sit kun me menttiin takas autoon se sano että jos mä oksentaisin autoon pisarankaan mä saisin ite siivota sen.

Mä oksensinkin sitten heti siihen huoltoaseman pihaan.

Autossa oli tylsää. Isä kuunteli radiosta jotain Aurheiluohtelmaa ja äiti tuijotti eteensä semmonen katse silmissä niin kun se ei olis nähny mitään. Tää oli se niitten loma jota ne oli odottanu koko vuoden mutta mä en koskaan ollu nähny niitä niin vihasina.

Mä istuin takapenkillä pikkuveljen kanssa. Se imi tuttia vielä vaikka oli jo kolmevuotias. Muut joskus ihmetteli sitä mutta äiti ei siitä välittäny. Pysyypähän edes hiljaa sano äiti aina.

Autossa matkustaminen on kaikkein pahinta: ei kavereita ei leluja ei mitään. Jos yritti lukea alko heti oksettaan.

Mä vaan kattelin ulos ja laskin autoja ja moottoripyöriä ja rekkoja ja tienpientareelle kuolleita oravia. Näin mä yhen jäniksenkin jota lokit oli jo syömässä. Mä sanoin isälle että jos olis ehitty yhtään aikasemmin me oltais saatu siitä jänispaisti eikä isän tarvis murehtia että mä syön sen köyhäintaloon.

Isä murahti että likan pitäis siivota suunsa kun oli ihan kun äitinsä ja aina vinoilemassa mutta äitiä vaan nauratti. Se oli varmana eka kerta kun äiti nauro koko loman aikana ja me oltiin sentään ajettu jo viikko.

Kakskytkaheksan, kakskyttyheksän... Kakskyttyheksän moottoripyörää ja sitten me käännettiin valtatieltä soratielle. Ei mitään toivoo päästä kolmeenkymmeneen. Niinku moottoripyörät nyt tämmösille teille lähtis ellei oo ihan pakko.

Mua harmitti koska piti aina olla täydet kymmenet.

Mä kattelin ikkunasta ulos. Pelkkää tylsää pusikkoaa eikä mitään laskemista. Pikkuveli nukku. Se roikku turvaistuimen hihnoissa jotenkin epämukavan näkösesti pää puolelta toiselle heiluen. Tutti oli pudonnu ja sen suusta valu kuolaa sen syliin. Ainaki se oli hiljaa.

Me oltiin just ajamassa pois pusikosta peltoaukeelle kun se tapahtu.

Ruumis putos suoraan meiän konepellille.

PERKELEEN PERKELE huusi isä ja veivas auton rattia edestakas. Auto koukkas tienpientareelle hyppäs takas tielle kiemurteli moottori ärjyen ja pysähty sitten. Kuulu vaan hiljasta sihinää.

Perkeleen perkele on tämä yhtä vittua! huusi isä. Lääniä on vaikka kuinka ja sitten se tulee ja putoaa suoraan päälle!

Isä ja äiti nousi ulos autosta. Mä nousin kanssa. Pikkuveli retkotti edelleen võissään syvässä unessa.

Auto oli hajalla eikä me päästäis enää mihinkään. Isä ja äiti seiso kädet puuskassa ja tuijotti autoa ihan kun niitten tuijotus vois vielä saada auton käynnistymään.

Mitä me tolle tehdään? kysy äiti ja osotti sormellaan ruumista.

Mitä tehdään mitä tehdään matki isä. Mitä ruumille yleensä tehdään! Haudataan tietysti!

Isä lähti ihmeen rivakasti auton taakse ja avas takaluukun. Se kaivo sieltä esiin lapion ja alko hommiin. Se puski lapion maahan kuivuneen ojan pohjalla paino sen terää syvemmälle jalallaan ja heitti lapiollisen mutamaata pellolle. Niinku ois ikänsä lapiohommia tehny vaikkei koskaan ollu.

Äiti istu pientareelle polttamaan sätkää.

Mä menin kattomaan ruumista.

Se oli kai mies vaikka ihan varma ei voinu olla. Sillä oli ruskea ja aika pitkä ja sotkunen tukka ja sinertävät turvonnet kasvot. Sen silmät oli auki. Aina niitten silmät oli auki vaikka ei ne tietenkään voinu enää

mitään nähdä.

Kerran yks ruumis oli pudonnut meiän pihan hiekkalaatikolle. Vähältä piti ettei kukaan muksu jääny alle. Äiti oli silloin yrittäny sulkee ruumiin silmiä mutta ne rävähti aina uudelleen auki. Sit me vaan lähettiin pihalta pois ja jätettiin ruumis siihen. Aamulla ruumis oli hävinny. Kai joku huoltomies oli sen korjannu.

Isälle alko nousta hiki pintaan. Se vilkas äitiä pahantuulisen näkösenä.

On siellä toinenkin lapio. Senku rouva rupee hommiin vaan.

Jos mä vaikka vahin näitä lapsia tässä sano äiti ja hymyili. Se puhalsi savua ulos sieraimistaan.

Pikkuveli alko just silloin itkeä. Isä virnisti. Äiti huokas ja tumpas tupakan korkokenkänsä alle. Sitten se meni nostaa veljen ulos autosta. Kenkien korot uppos maahan kun se käveli.

Mä ihmettelin ruumiin päällä olevia vaatteita. Sillä oli paksu pitkä takki. Syystakki vaikka oli keskikesä. Jalassa sillä oli mustat suorat housut ja tukevat mustat kengät. Vaatteet oli siistit ja puhtaat niin ku suoraan kaupan hyllystä.

Mä en enää halunnu kattoa sen kasvoja. Niistä tuli mun vanha nukke mieleen.

Isä sai matalan haudan valmiiksi.

Nonni sano isä. Se heitti lapion syrjään ja pyyhkäs hiekee otsalta kämmenselkään.

Isä tarttu ruumista olkapäistä.

Tuukko auttaan vähän sano se äidille.

No en varmaan tuu kun poika itkee sano äiti ja piti pikkuveljee tiukasti sylissä.

Musta tuntu että se ei vaan halunnu koskea ruumiiseen.

Mä voin tulla mä sanoin. Mut isä vaan mulkasi mua kyllästyneesti.

Et koske siihen! äiti karjas.

Isä sai ruumiin raahattua hautaan yksinkin. Sitten se vaan alko lapioida maata takas ruumiin päälle. Kasvot se peitti viimeseks.

Isällä oli vielä homma kesken kun pellolta meiän takaa kuulu aikamoinen tömähdys. Meiltä kaikilta hyppäs sydän kurkkuun vaikka kyllä me arvattiin mikä se oli.

Jumalauta nyt niitä sataa! isä huusi.

Isä heitti lapion syrjään ja sieppas eväskassin autosta. Sitte se tyrkkäs eväät äidille ja otti ite meiän isomman matkakassin.

Mä nappasin mun punasen repun ja veljen nallerepun. Sitten me lähettiin juokseen vaikka ei oikein tiedetty minne.

Äiti juoksi pikkuveli sylissä.

Pitääkö mun perkele nää eväätkin kantaa!

Isä käänty mitään sanomatta ja sieppas eväskassin toiseen käteensä.

Tuolla on joku tie!

Ei se kyllä oikeastaan mikään tie ollu: kaks pyöräuraa vaan ja heinikkaa kasvo siinä päällä. Siitä ei ollu mikään auto ajanu pitkään aikaan.

Me käännettiin sinne. Johonkinhan ne urat johti.

Me ei ehditty juosta vanhaa tietä kun pari askelta kun kolmas ruumis rämähti maahan meiän viereen.

Pikkuveli alko huutaan. Tutti oli pudonnu sen suusta.

Missä sen tutti on?

Emmä tiedä!

Täytyy se löytää!

Älä ny rupee sitä hakee!

Me jatkettiin juoksemista.

Vanha ajotie vei metsikköön jossa oli vanha mökki. Hädin tuskin pystyssä pysyvä autiotalo.

Mennään tonne!

Isä riuhto mökin ovea auki. Se oli jumissa ja isä kisko kisko kisko sitä kaksin käsin.

Taas kuulu tömähdys meiän takaa pihalta.

Eskoooo! huusi äiti.

Joo joo joo!

Isä sai oven auki. Me rynnättiin sisään ja isä vetäs oven takas kiinni.

Mä vilkasin ympärilleni hökkelissä. Päivä paisto katosta sisään. Ei ollu kummonen suoja, mutta isä ja äiti näytti ihmeen helpottuneilta. Pikkuvelikin hiljeni.

Me istuttiin ilta vaitonaisina kynttilänvalossa ja syötiin meiän eväitä. Muut paitsi mä. Mä en voinu syödä palaakaan kun mun piti kuunnella. Viides ja kuudes oli jo tullu. Ja mä tiesin että tulee lisää.

Seittämän.

Äiti käski meiät nukkumaan. Se oli tehny meille tyynyt vaatemytyistä ja takit oli peittona.

Me pestiin hampaat ja huuheltiin suut pullovedellä

koska hampaat piti pestä aina vaikka mikä olis. Vaikka taivaalta satais vanhoja ämmiä sano äiti ja meitä kaikkia nauratti.

Kaheksan. Ja yhdeksän heti perään.

Isä äiti ja pikkuveli nukahti ennen mua. Mutta mä en saanu unta. Oli vielä liian valosaakin. Mä kuuntelin puiden lehtien kahinaa tuulessa vaikka en mä oikeastaan sitä kuunnellu.

Sitten se viimein tuli. Rämähti raskaasti talon

pihaan niin että koko lattia tärähti.

Kymmenen.

Isä äiti ja pikkuveli jatko uniaan. Ne ei ollu ees hätkähtäny.

Mä suljin mun silmät ja nukahdin tosta vaan ykskaks.

A.C. Ross 2010

© Andy Heyward | Dreamstime.com

TUOMARIN SANAT: LIISA RANTALAIHO

Lyhyttä novellia ei ilmeisesti ole sen helpompi kirjoittaa kuin pitkää, tai ainakin tuloksena oli suunnilleen sama jakautuma eritasoisia tekstejä. Oman kärkikymmenikköni sain helposti kasaan. Siihen tuli novelleja, joihin oli rakennettu kokonainen kaari - ei esim. jääty jaarittelemaan alkuun ja hätäisesti jouduttu päättämään juttu kun sallittu sivumäärä loppui. Sen lisäksi arvostin hyvää kieltä, jolla asiat ilmaistiin tarkasti ilman ylipursuavia määreitä, parhaillaan niin että lukiessa kiljahti mielessään: olipa hyvin sanottu! vau mikä lause! Tässä kilpailussa huomasin lisäksi kiinnostavani erityistä huomiota henkilöhahmojen rakentamiseen, nimittäin kärkeen sain sinänsä erilaisia novelleja, joille yhteistä oli puhuttelevat ja mieleen jäivät henkilöt ja hyvin oivalletut sosiaaliset tilanteet. Jos sitten jutussa oli kaiken

kukkuraksi huumoria, se kruunasi kokonaisuuden.

Voittajani on novelli "Ruumis". Perhe on lomamatkalla autollaan, lapset kinastelevat takapenkillä ja aikuiset edessä. Minäkertoja on pikkutyttö, itseriittoinen ipana, jonka näkökulma ja ilmaisutapa säilyvät koherentisti koko ajan; aikuisten keskinäissuhteen kuvaus on myös hykerryttävän osuvaa, kokonaisuus kuivan humoristinen. Maailmassa on jotakin perin merkillistä, mutta siihen suhtaudutaan ilman minkäänlaista päivittelyä tai selittelyä. Tyttö laskee milloin mitäkin auton ikkunasta näkyvää (läpeensä tuttu tilanne) ja kun taivaalta tipahtelee ruumiita, niin sitten niitä. Lakonisuudesta huolimatta jutussa on selvä kiihtyvä tahti ja ehjä kaari. Tähän novelliin rakastuin ensi lukemalla!

Liisa Rantalaiho

TUOMARIN SANAT: SARI PELTONIEMI

Ruumis on omaääninen, omituinen tarina. Varmoin ottein tehdään uskottavaksi se asia, että taivaalta putoilee ruumiita. Lapsen näkökulma on tehokas ja uskottava. Sitäkin kautta syntyy toteava tyyli, ei selittelevä. Lapsi ei ole kaikkietävä vaan pikemminkin häneltä salataan asioita. Niitä aukkoja lukija saa täyttää itse, vihjeitäkin annetaan. Hyvin toteutuu vanha kunnan novelliohjeistus: näytä, älä

selitä.

Novelli luo pakahduttavan tunnelman, kasvattaa ahdistusta ja kiristää jännitettä. Silti siinä on myös huumoria. Tummasävyisyys ei ole tasapaksua synkistelyä, ja siksi se toimiikin terävästi. Tarina täyttää raaminsa taloudellisesti, tuntuu oikean mittaiselta.

Sari Peltoniemi

Heikki Nevala

Maailma oli loppunut ennen lumia ja pakkasia. Tai niin ainakin puhuttiin, yhdyskunnan uskonisäkin horisi alati, että hallava hevonen oli jo karauttanut kaupunkeihin. Muttei Ilmari Mäkelä näitä juttuja oikein uskonut. Oli hänkin saanut kaiken lopusta osansa ja oli yhä täällä. Selviytymässä auringon ensikajosta sen laskuun, pysymässä hengissä yön yli... Siihen oli ihmisen tätä nykyä tyytyminen, mutta Ilmari ei ollut tyytyväinen. Siksi hän kai aina kuunteli uskonisän hullunsaarnat ja tarinat siitä, mitä tarpeeksi monella ydinkärjellä saisi aikaan. Siksi suksien päällä oli nytkin kulunut jo useampi tunti.

Ilmari Mäkelä suihki menemään umpihangessa, joka upotti, mutta kantoi suksien alla kuitenkin tarpeeksi. Sydän takoi kylkiluita vasten ja henkeä ahdisti, muttei silti huvittanut pysähtyä. Piti ehtiä itse määräämänsä etappi vielä tämän päivän aikana, ehkä vähän ylikin. Hän iski porkkansa lumeen ja työnsi vauhtia tasapökkää. Iltapäivän aurinko lämmitti jo selvästi, valo leikki kirkkaana kimaltavalla lumella. Loisto pakotti mieleen uskonisän höpinät.

Ei tulisi kevät, eikä puhkeaisi vihreä lehti... Ei sulaisi lumi enää milloinkaan!

Ydinkärkien takia piti ulottaa etsinnät yhä laajemmalle. Kauas kauas itärajan taa... Vaikka lähes mahdottomalta tuntui, että mitään koskaan löytäisi. Mutta toivo se oli pelkkä jyvänenkin!

Hangen kirkkaus satutti silmiä ja Ilmari kirosi siristellen, kun aurinkolasit olivat eilen lähtiessä unohtuneet. Lumisokeuskin tuppasi mieleen. Mutta kipuun tottui, hän ajatteli niistäessään nenänsä lennosta, karski mies tottui kaikkeen, kun pipo huurtui hiestä ja päästä haihtuvasta kosteudesta.

Ilmari kipusi vaivalloisesti jyrkän mäen harjalle ja lasketteli pitkälle alarinteessä keräämällään vauhdilla. Menon viima tuntui sänkisillä kasvoilla hyvältä ja luonto aukeni ympärillä koskemattomana, edes oravien tai muiden pikkueläjäjien jäljet eivät rikkoneet hangen neitseellistä pintaa. Vain talitiaiset lauloivat

ti-tyytään männyissä ja kauempana häämöttävässä tiheäntummassa kuusikossa.

Harmi, ettei pikkulinnuista ollut juuri riistaksi. Ilmari kaipasi hirviä ja jäniksiä, mutta niitä oli turha enää toivoa. Elukkaparat oli raadeltu hengiltä syksyllä niin kuin ihmisetkin... Tai sitten ne olivat piilossa jossain, mistä kukaan ei tajunnut etsiä. Hän toivoi salaa, että niin tosiaan olisi.

Ilmari hiihti metsänrajaa myötäillen, sillä oli katsonut reitin parhaaksi vanhasta kartastaan. Hän oli taitava hiihtäjä, osasi hommansa näillä armeijan leveillä ja rasvaamattomilla laudanpätkilläkin, mutta vähitellen vauhti oli silti hiipunut. Sukset olivat alkaneet päivän edetessä lipsua pahasti ja oli raskasta aurata uutta latua mennessään. Reppukin painoi nyt kuin kivisäkki. Tai synti, Ilmari muljautti silmiään. Hän oli pelastanut reppunsa aamutuimaan täyteen säilykkeitä, joita oli löytänyt äkkäämästään kyläkaupan rotiskosta. Iso pötkö meetwurstiakin selässä odotti. Säilykkeet olisivat tuliaisiksi, mutta hevosmakkara oli häntä itseään varten.

Ilmari huohotti piiskatessaan kehoaan eteenpäin. Suussa maistui tunkkaiselta ja nenässä haisi ällöttävä suojan etiäinen. Metsästä kuului paukahtelua, kun aurinko sulatti väänkyräisten oksien lunta ja vapautti puut ryskyen talven otteesta.

Kevättä ei voi estää...

Ei silti kannattanut antaa synkkien ajatusten vallata liikaa tilaa pääkopasta, Ilmari Mäkelä tiesi kokemuksesta. Piti nauttia hetkestä, ajatella vaikka uskonisän ydinkärkiä. Talvea kestäisi vielä ainakin kuukauden. Senkään jälkeen sulaminen ei olisi liian pitkällä, vaikka elämä alkoikin jo herätä. Helvetti koittaisi alkukesällä. Tai ehkä aikaisemmin, mutta sitä hän ei halunnut mielessään pyöritellä. Hän yritti pakottaa ajatuksensa valoisammille urille, kun ei huvittanut velloa synkkyudessa aurinkoisten hankien keskellä.

Kyläkaupan ja sen ympärillä levittäytyvien autiotalojen löytäminen kymmeniä kilometrejä

sitten oli ollut onnenpotku. Rakennukset puuttuivat Ilmarin kartasta, joten tämäkin lenkki oli lopulta tuottoisa. Miten lie kyläkauppa pysynytkin pystyssä supermarkettien aikaan, kun kaikki kiertävät myymäläautotkin oli lähes lakkautettu, sitä hän ei tiennyt. Punaisista ja hilseilevistä laudoista rakennettu kaupanrotisko siellä oli kuitenkin ollut vastassa ja sen hyllyillä enimmäkseen kuivamuonaa ja säilykkeitä. Tuoreroat olisi pysyneetkään, sillä ensimmäisestä aallosta oli jo puoli vuotta...

Ilmari oli merkinnyt kylän paikan huolellisesti muistiin. Hänen palattuaan yhdyskuntaan he tulisivat varmasti takaisin, tarkistaisivat tuvat ja varastot pyssyjen kanssa ja ottaisivat mukaansa kaiken vähänkin tarpeellisen, minkä vain jaksoivat kantaa. Ehkä löytyisi myös enemmän — perunakuopan teräsovi ja tikkaat ruostuneen ydinsiilon pimeyteen! Olisi sitten jotain kevään varelle, hän maanitteli puuskuttaen ja raudan maku kielellään, talven siemeniä kesään asti...

Ei saatana, johan riitti tämä lylyn lykkiminen!

Ilmari pyllähti hankeen. Hän sylki suustaan karvasta makua, hamusi huohottaen nahkakintaallisen lunta janoa sammuttamaan. Kunto oli kova ja hetken huilittuaan hän jo kamposi itsensä hiihtosauvojen varassa takaisin ylös. Ilmari taiteili repun selästään. Säilyketölkit kolisivat toisiaan vasten, kun hän penkoi meetwurstipötkön. Hän leikkasi siitä morallaan ison viipaleen ja survoi makkaran suuhunsa. Maistui ihanan suolaiselta ja voimakkaalta valkosipulilta... Tätä hän oli kaivannut! Ilmari leikkasi uuden palan ja söi hotkien. Makkaran laskeutuessa raskaana vatsanpohjaan kaikki huolet tuntuivat kaukaisilta.

Jokin oli silti vialla.

Ja kun Ilmari Mäkelä tajusi tunteen, hän äkkäsi myös melkein heti, mistä se johtui: linnut eivät enää laulaneet...

Ilmari sulloi hevostakkaran takaisin reppuunsa. Hän pälyili hermostuneena ympärilleen kuin suden vainunnut hirvi, mutta maisema hänen ympärillään oli yhtä koskematon kuin oli ollut hetki sitten. Vain tuuli ja puiden etäinen paukahtelu rikkoi silloin tällöin äänettömyyden. Ilmari hamusi reppunsa sisuksia, kunnes käsi kosketti jykevää ja lakattua puuvartta. Hän valjasti kirveen moransa tilalle. Makkarapuukon hän sujautti kaiken varalta saappaaseen heittäessään kantamukset selkäänsä.

Metsänranta häämötti lumisena muurina kivenheiton päässä. Ilmari käänsi suksensa ja lähti hiihtämään puita kohti. Hän eteni varovasti ja hiljaa, sama nahkakinnas molempia sauvoja puristaen. *Jäätyvät talveksi perkele... Varmasti jäätyvät... Joka ikinen näillä pakkasilla...* Silti oli parempi olla varuillaan. Ja Ilmari Mäkelä oli. Hän oli sitä tätä nykyä aina.

Silti ne eivät löytyneet heti, sillä ne olivat syvemmillä metsässä kuin hän oli odottanut.

Kolme lumen ja jääpuikkojen peittämää hahmoa kohosi hangesta. Kaksi niistä oli erillään, yksi retkotti jäykkänä lumiukkona vasten rinnankorkuista kiveä. Aurinko oli jo tehnyt työtään, ja kaikesta jäästä ja kuurasta huolimatta Ilmari näki revenneet ja tumman veren ja paskan ryvettämät vaatteet ruumiiden yllä. Yksi elottomista taisi olla jopa lapsi. Pahinta olivat kuitenkin mädänneet kasvot ja syvällä kuopissaan killittävät kuolleet silmät, joiden ilme oli häiritsevän levollinen. Ne olivat kuin alistuneet kohtaloonsa pakkasen käydessä liian kirpeäksi ja jäätyneet tönköiksi paikoilleen. Ainakin kevääseen asti... Elossahan ne eivät olleet olleet edes ennen talven tuloa.

Löytö veti Ilmarin synkäksi. Sudet tai korpit eivät näihin raatoihin koskeneet, vaikka pöytä olikin katettu, mutta hän ei ihmetelty. Pedot olivat fiksuja, vaikeivät

yhtä raakoja kuin kaksijalkaiset kumppaninsa. Ei hän silti uskonut löytävänsä mitään enää näin kaukana asutuksesta. Ne saattoivat olla yksittäisiä vaeltajia, tai sitten eivät... Paikka oli merkittävä muistiin ja löytö otettava puheeksi hänen palattuaan. Se tiesi varoalueiden tarkistamista ja niiden laajentamista.

Ilmeensä tummuena Ilmari heitti raskaan reppunsa hankeen niin, että lumi tomahti. Hän irrotti suksiensa siteet ja tölväisi porkkan piikin vuorollaan jokaisen ruumiin silmään. Kirveen voimakas isku upposi rusahtaen keskelle lapsen jäätyneitä ja ellottavia kasvoja. Sitten toinen isku, kolmas, neljäs... Ilmari Mäkelä ei huomannut karjuvansa, kun hän hakkasi ja pilkkoi kuin pyhän vihan vallassa. Ehkä hän ajatteli vanhaa äitiään, peräkammarin poika, ja siksi kosti näille jäätyneille niin vimmatusti. Ehkä muisti äidin vatsan, johon oli pakokauhussaan upottanut

sorkkaraudan terävämmän pään. Puntaroiden nyt ja aina, oliko äiti ollut jo kuollut vai ymmärryksen kipinä hänen silmissään sittenkin pelkkä harhanäky...

Hän lopetti vasta, kun oli varma, ettei mikään jäälihan murusista virkoaisi elämään lumien sulettua. Ilmari Mäkelä ei jäänyt peittelemään työnsä jälkiä, eikä sille ollut tarvettakaan. Millekään ei enää ollut. Maaailma oli loppunut ennen lumia ja pakkasia, ydintalvikin pelkkä hullun heure... Hän sivakoi jo kaukana, puuskutti kuin veturi, kun aurinko vähitellen laski puiden latvojen tasalle ja alemmas. Kauniin päivän haamusta ei ollut jäljellä enää kuin muisto — ja sekin pilalla.

Meetwursti oli silti hyvää.

Heikki Nevala 2010

TUOMARIN SANAT: TIINA RAEVAARA

Kevättä ei voi estää alkaa suoralla vihjauksella maailmanlopusta – nostaapa se kuvastoon hallavan hevosenkin, apokalyptin symbolin. Muuten tarina alkaa maanläheisesti ja hyvin suomalaisesti: päähenkilö Ilmari Mäkelä hiihtää. Hiihtämisen ja lumihangen kuvaus on niin onnistunutta, että lukija uppoaa nopeasti novellin maailmaan. Eteneminen on jopa leppoisaa: ”Menon viima tuntui sänkisillä kasvoilla hyvältä ja luonto aukeni ympärillä koskemattomana, edes oravien tai muiden pikkueläjiä jäljet eivät rikkoneet hangen neitseellistä pintaa. Vain talitiaisit lauloivat ti-tyytään männyissä ja kauempana häämöttävässä tiheäntummassa kuusikossa.” Kirjoittaja vihjailee muustakin: ”Ilmari kaipasi hirviä ja jäniksiä, mutta niitä oli turha enää toivoa. Elukkaparat oli raadeltu hengiltä syksyllä niin kuin ihmisetkin”. Kevään tuloonkin Ilmari tuntuu suhtautuvan omituisen ahdistuneesti. Äkkiä tunnelma onkin pahaenteinen. Linnut

lakkaavat laulamasta, ja metsän keskeltä Ilmari tekee järkyttävän löydön, kolme pystyyn jäätynyttä ihmisruumista. Hänen reagoititapansa on varsin outo, sillä hän hakkaa ruumiit palasiksi kirveellään. Kevään ja luonnon sulamisen pelko, jota Ilmari tunsi, saa vähitellen selityksen lukijan päässä.

Kuten Kauniit vihreät pilvet -novellissa, myös tässä minuun vetosi ennen kaikkea tunnelma. Tunnelman muuttuminen on kauniista talvipäivästä pahaenteiseksi ja lopulta jopa groteskin kauheaksi on rakennettu sulavasti ja hienovaraisesti. Taustasta kerrotaan jälleen vain vihjeillä, mutta palasia annetaan tarpeeksi, jotta lukija saa rakennettua taustasta ehjän. Novelli on myös kuvastoltaan omalaatuinen: se yhdistelee suomalaista talvimaisemaa, apokalyptista ydinsotatarinaa sekä zombikauhua. Toteutus on kaunis ja aisteihin vetoava.

Tiina Raevaara

Tuomas Saloranta

Viheltää, ja sitten jysähtää. Mies paiskautuu maahan eikä enää nouse. Lunta ja turvetta ja oksanpätkiä sataa hänen päälleen.

Lisää jysähdyksiä. Toisia miehiä juoksee hänen ohitse, hän näkee pelkkiä saappaita. Yhdet saappaat pysähtyvät.

”Jumalauta, tää on vielä hengissä!”

Mies nostetaan paareille. Kantajat juoksevat, hän heilahtelee puolelta toiselle. Jysähdykset jäävät kauemmas.

Silmissä pimenee, tajunta seuraa perässä.

Mies seiso i Helsingin rautatieasemalla, hänellä oli laukku olallaan ja kirjekuori taskussaan.

”Vapautettu palveluksesta.”

Virallinen paperi kertoi, että mies oli menettänyt muistinsa, ei tuntenut ketään eikä tiennyt missä oli, ei reagoinut ympäristöönsä normaalilla tavalla. Sellaista miestä isänmaa ei enää tarvinnut.

Hän lähti kävelemään Bulevardia kohti, ohitti patsaan, jossa kolme miestä seiso i alasimen ympärillä. Muutamat rakennukset olivat romahtaneet, toiset

palaneet, monissa seinissä näkyivät yhä sirpalevahingot.

Talo, joka oli ilmoitettu hänen kodikseen, oli säästynyt vaurioilta. Katukivetystä oli revitty – linnoitustöitä varten, niin hän oli kuullut junassa puhuttavan. Hän astui rappukäytävään, nousi portaita ja kolkutti oveen.

Vanha nainen ohjasi hänet peremmälle ja pyysi istumaan. Hänen eteensä tuotiin kuppi. Höyryävä musta neste tuoksui kitkerältä. Pöydän antimet mahtuivat yhdelle hopeavadille, ne näyttivät kuivahtaneilta.

Sohvalla istui nuorempi nainen pieni lapsi sylissään. Huoneessa oli muitakin, vanhuksia ja pikkulapsia ja keskenkasvuisia. Useimmat istuivat hiljaa, jotkut yrittivät puhua hänelle, kysellä. Hän ei saanut otetta sanoista.

Hän katsoi sohvalla istuvaa naista. Naisen silmät kostuivat, tämä juoksi ulos huoneesta. Joku pelasti lapsen, jota nainen rutisti niin että se alkoi parkua.

Kukaan ei enää puhunut.

Mies nousi pöydästä. Vanha nainen vei hänet huoneeseen, jonka sanoi olevan hänen.

Ilta hämärtyi. Mies istui työpöydän ääressä ikkunan luona. Lumihiutaaleet putoilivat hiljalleen taivaalta.

Hän kuuli seinän läpi, kuinka naiset, vanha ja nuori, keskustelivat. Nuoremman ääni oli itkuinen.

”Ei se ole minun mieheni. Se näyttää samalta mutta tuntuu ihan erilaiselta. Eikä se puhukaan mitään...”

Vanha nainen oli rauhallisempi.

”Sota muuttaa ihmistä. Ei isäsikään ollut enää sama mies vuonna kahdeksantoista, kun tuli Tampereelta takaisin kotiin.”

Nuori nainen kuului vain nyyhkyttävän.

”Oletkos parkumatta”, vanha nainen sanoi. ”Tästä on nyt jatkettava, kun ei muutakaan voi. Lasten takia on kestävä vaan, ennenkin on kestäty.”

Miehen edessä lojui papereita. Vanha nainen oli tuonut ne, kertonut niiden olevan kirjeitä, jotka mies oli lähettänyt rintamalta. Mies luki ne kerta toisensa jälkeen, mutta kykeni muistamaan vain yhden asian.

Kirkas sininen valo. Sähköinen räjähdys, joka särkee korvat. Sitten pimeys ja hiljaisuus.

Mies putoaa polvilleen, käpertyy kasaan alastomana ja märkänä, kuin sikiöveden kastelemana, oksentaa vatsahappoja, ei kuule omaa parkaisuaan. Hän

kompuroi ylös, juoksee sokeana ja kuurona, törmää ja kaatuu ja nousee taas, kunnes voimat loppuvat ja hän jää paikoilleen huohottamaan.

Maailma selkiytyy, hän näkee ensin utuisia muotoja, jotka tarkentuvat puiksi, pensaiksi, maankamaraksi. Hän kuulee tuulen huminan oksistossa ja kaukaisen jylinän, tuntee pakkaslumen ja jäisen sammalen ja havunneulaset jalkapohjissaan ja puun kaarnan kämmentään vasten, haistaa talvisen metsän raikkaan tuoksun, aistii kylmyyden ihollaan. Jalat alkavat kantaa taas, ja hän kävelee eteenpäin ensin horjuen, sitten varmemmin.

Jonkin matkan päässä makaa ruumis, jolla ei ole enää päätä. Mies kävelee ruumiin luo, riisuu siltä vaatteet ja pukee ne ylleen. Sarkakangas on karheaa, kuluneet saappaat hiertävät, mutta mies ei enää palele.

Hän lähtee taas liikkeelle, pysähtyy. Männynoksassa hänen silmiensä tasalla roikkuu tuntolevy. Hän tarttuu siihen, irrottaa sen, pujottaa kaulansa.

Veren tahraama metalli tuntuu kylmältä hänen rintaansa vasten, kun hän ottaa ensimmäiset askeleet kohti elämää, joka ei ole hänen.

Tuomas Saloranta 2010

TUOMARIN SANAT: IRMA HIRSJÄRVI

Omat kriteerini tässä spekulatiivisen fiktion kilpailun voittajan valinnassa olivat novellin muodon hallinta, ekonominen ja tehokas ilmaisu, juonen yllätyksellisyys ja uskottava kuvaus. Tässä novellissa ne yhdistyivät loistavalla tavalla. Ensimmäinen lause ”Viheltää, ja sitten jysähtää” vie suoraan sotagenre-viittauksen kautta yllättävään suuntaan. Ytimekäs kerrontatapa luo oitis uskottavan maailman, joka sijoittuu suomalaiseen historiaan; tiettyyn aikaan ja paikkaan. Kuitenkin samaan aikaan tarina viittaa erääseen populaarikulttuurin tunnetuimmasta kohtauksesta, fiktion. tarina solmi yhteen nämä kaksi maailmaa vaivatta ja uskottavasti. Kun luin tämän ensimmäisen kerran, tarina ja sen herättämät tunteet ja kysymykset jäivät mieleen, ja olin jo silloin

varma että tarina on ihan kärjessä. Niinhän se sitten oli.

Kunniamaininnoille nostan kisassa seuraavat:

Isoäiti ei tarinana juurikaan yllätä, mutta sen kerronta, meren maailman kuvaus on koskettavaa ja taidokasta. **Avaruusloinen** on mainittava, sillä lakoninen huumori on harvinaista, ja tarina tuntui olevan ajankohtainen jos mikä.

Ruumis on loistava tarina; lapsen silmin kuvattu arkinen – vaikkakin meidän kannaltamme makaaberitapahtuma. **Mies ja hevonen** on hämmäntävä löytö; hienointa eroottista proosaa mitä olen lukenut vähään aikaan; onnittelut sen kirjoittajalle!

Irma Hirsjärvi

Yksi, kaksi, kolme, neljä. Halki. Yksi, kaksi. Halki. Yksi. Halki. Puoliksi, puoliksi, puoliksi, yhdestä kivistä kahdeksaan pieneen palaan. Ja vain kahdellatoista iskulla, sitä en meinaa uskoa, vaikka kuinka tuijotan ja lasken. Kerran oli mies, joka sai parillakymmenellä, mutta se olikin tehnyt hommia yli kolmekymmentä vuotta. Kimmo on täällä ensimmäistä kesää – vaan mistäpä sen tietää, mitä se aikaisemmin on tehnyt, eihän tuo enää ihan nuori ole. Eikä se puhu, jurottaa vain niin, ettei kyselläkään viitsi. Kiveä lyö, ei mitään muuta. Ja kivi tottelee, halkeaa taltan alla kuin kuiva puu. Miten helvetissä se sen tekee?

Ei se kyllä ihan normaali ole muutenkaan. Tuppisuita aina joskus näkee, eikä sitä aina itsekkään viitsi suojalaseja etsiä, jos muutaman kiven ohimennessään lohkaisee. Mutta sitä en käsitä, miten se voi pitää tuota samaa villapaitaa aina vaan – lämmintä on melkein kolmekymmentä astetta, keskipäivän aurinko porottaa suoraan selkään, minä hikoilen t-paidassa ja shortseissakin. Eikä vesihörppyä koko päivänä, ei edes kahvia, vaikka kuinka tyrkyttäisi. Eipä ole minun syyni, jos jonain päivänä pyörtyä kupsahtaa tuohon kivikasansa päälle.

Vaan vahva se on, pakko myöntää. Nupukivi nousee yhdellä kädellä kuin ei mitään, noppakiviä heittelee kuin käpyjä. Pikkunoppia varmaan nakkelee suuhunsa iltapalaksi, niitä mahtuu kouraan melkein kymmenen. Niitä on hiekalla jo sellainen kasa, ettei kaikkia ehditä tänään latomaankaan. Vilkaisen kelloon, se on varttia vaille yksi.

– Jokohan se olisi kahviaika?

Kimmo ei vastaa, ehkä juuri ja juuri murahtaa. Kivi halkeaa kahtia, ja taas, ja taas. En viitsi sanoa, että riittäisi jo.

– Jos vaikka tasaat välillä nuo hiekat, niin päästään kahvin jälkeen latomaan. Vähän ehditään aloittaa, jätetään loput huomisellet.

Vielä se vaan ottaa uuden kiven, vaikka taatusti kuuli, mitä sanoin. Oikolauta lojuu hiekalla, nostan

sen ylös ja menen työntämään Kimmon käteen – enemmän kyllä tekisi mieli humauttaa niskaan. Samassa tieltä kuuluu jyrinää. Käännyin katsomaan, näen puolukanpunaisen kuorma-auton ja unohdan Kimmon saman tien.

Se on Marja, kaunein autokuski ikinä. Se on täällä toista päivää, eilen käväisi ruokatunnin jälkeen tuomassa kuorman ja lähti loppupäiväksi ajoon muualle. Mutta nyt sen on pakko jäädä kahvitauolle, kello on jo kymmentä vaille. Eilen tarjosin tupakkaa, muttei kuulemma polta. Nyt tarjoan kahvia, tai teetä vaikka, kai sieltä joku vanha teepussi kaapista löytyy. Se on niin nätti, niin pieni ja hento, ja auto sen alla niin iso – kolmiakselinen, vetää neljätoista tonnia, samanvärisen kuin Marjan posket. Ja miten se peruutti, täsmälleen oikeaan kohtaan, pyöritteli rattia ja katseli silmät terävinä sivupeiliin. Kimmo ei sitä edes vilkaissut, minulla alkoi melkein seisoa, kun katsoin miten lava nousi ja laski.

Nyt se jo astuu autosta ulos, moottorin jättää käyntiin. Minä nakkaan oikolaudan maahan, heitän pois paidankin ja pyyhkäisen sillä hikeä otsalta. Noppakivien takana on lavallinen seulanpääkiviä, muutama isompikin, niitä ei vielä olla mihinkään laittamassa, mutta alan silti nostella niitä kasaan hiekalle. Antaa Kimmon vain hakata, hikoilla siinä villapaidassaan. Ei se edes nosta päätään, kykkikööt siinä yksikseen koko tauon. Minä vien Marjan kopille ja keitän kahvit, kaadan mukiin ja ojennan käteen. Siitä se alkaa.

© Johannesk | Dreamstime.com

Mikko se taas yrittää, eilen jo aloitti. Ei ole näkevinään, heittää paidan pois ja pyyhkäisee sillä otsaa. Luulee kai, että tuo hikinen kaljamaha ja karvaiset kainalot kovastikin houkuttelevat. Jotain kiveäkin se alkaa vängätä lavalta ylös, jos vaikka vähän lihaksia saisi näkymään. Nyt vasta muka huomaa, huikkaa moit ja heittää kiven hiekalle. Vähän yrittää ähkäisyään peittää, silti se kuuluu tänne asti.

Vaan tuo toinen, Kimmo se kai oli nimeltään, se kykkii taas kiviä lohkomassa niin kuin eilenkin. Ja sama villapaita päällä, tälläkin helteellä. Ei se nytkään tervehdä, ei näytä edes huomaavan.

– Olisi tuota soraa, mihin kippaan?

Mikko kumartuu lavan viereen, vilkaisee sivulle ja yrittää näyttää miettelialt. Muka ohimennen se tarttuu kaksin käsin lavan isoimpaan kiveen ja kiskaisee sitä lähemmäs. – No vaikka tuonne, se aloittaa ja ojentaa kätensä osoittaakseen sormella. Mutta silloin kivi vierähtää reunalta alas, eikä Mikko ehdi vetää toista kättään alta pois. Kivi tömähtää maahan, Mikko älähtää ja putoaa polvilleen. Minä säikähdän.

– Ai perkele... Mikko urisee, nostaa ilmaan velton kätensä ja roikottaa sitä edessään. Sormet mustuvat pahan näköisesti, nahka on raapiutunut vereslihalle ja kynsien alta tihkuu punaista. Minä muistan ensiapulaukun ja käännyin jo autoa kohti, kun näen Kimmon nousevan pystyyn. Kahdella askeleella Kimmo harppaa Mikon vierelle, polvistuu, tarttuu hiekalla lojuvaan kiveen ja heittää sen käsiinsä kevyesti kuin jalkapallon. Mikon kättä se katsoo tuimasti, nostaa kiven lähemmäs ja painaa sen sormia vasten kuin sidettä haavaan. Ja samassa se alkaa puhua, mumista sanoja niin kiivaasti, että vain muutama erottuu. Kivi Kimmon, Kammon poika, maan muna, pellon kakkara – ja vielä jotain, mutta entistä hiljempää, vieläkin nopeampaan.

En ehdi edes tajuta Kimmon sanoja, kun se jo nakkaa kiven pois ja vetäisee kiireesti vasenta hihaansa alemmas. Sitten se kääntyy taas selin, tarttuu talttaan ja jatkaa halkomista. Mikko tuijottaa sen perään suu auki, ensin kai ällistelee sitä, että tuosta suusta tuli yhtäkkiä ja kerralla noin monta sanaa. Vasta sitten se vilkaisee kättään ja hämmästyy kahta enemmän. Mustelmat ovat vaalenneet, iho on ehjä eikä verta näy missään.

– Ei saatana...

Hetken jo mietin, pitäisikö Mikkoa mennä auttamaan ylös, niin avuttomana se siinä kököttää.

Mutta samassa se jo hoippuu pystyyn, tunnustelee sormiaan ja vilkuilee Kimmon selkää pelästyneen näköisenä.

– Mikä se tuo... Ei saatana, nyt en kyllä...

Puolijuoksua Mikko lähtee kohti koppia. Minua se ei enää vilkaise eikä pyydä mukaansa, Kimmoa vielä vähemmän. En lähde perään, jään seisomaan Kimmon viereen ja katson ensin sen selkää, sitten maassa lojuvaa kiveä. Mieli tekisi kokeilla, paljonko se painaa, vai painaako yhtään mitään.

Kovaa. Harmaata. Kädet vapisevat vieläkin, kahvijauhot leviävät pöydälle ja lusikka putoaa lattialle. Ei tule mitään. Tanne en enää jää, sanon pomolle, että haluan toiselle työmaalle. Kysyy tietysti miksi, siihen täytyy vain sanoa, etten tule toimeen tuon tyypin kanssa. Eihän se uskoisi, vaikka kertoisinkin.

Kiveä. En minä harhoja nähnyt, vaikka ensin niin luulin, itsekin se vetäisi hihan suojaksi heti, kun näki että katsoin. Joku hirviö se on, yrittää sitä vain villapaidallaan peittää. Sen lähelle en enää mene, tuota käytävää en tee enää metriäkään. Yhteenkään kiveen en täällä enää koske.

Kahvimaito ja makkara saavat jäädä homehtumaan jääkaappiin, vaatteet ja muu roina kaapista mahtuvat juuri ja juuri syliin. Keplottelen auki auton oven, nakkaan kasan takapenkille ja sytytän tupakan. Sitten työnnyin kuskin paikalle, käynnistän ja kaasutan. Peilistä näen Marjan, se seisoo yhä Kimmon vieressä. Pitäisikö sille käydä sanomassa, varoittaa, vihjata että tänne ei kannata tulla, ei vaikka käskettäisiin? Ehkä myöhemmin, jossain muualla.

Jos pääsisi vaikka tekemään nurmikkoa. En tiedä, uskallanko koskea kiveen enää ollenkaan.

© Johannesk | Dreamstime.com

Peräännyin autolle, kiipeän ohjaamoon ja sammutan moottorin. Sitten palaan takaisin. Kimmon kivi halkeaa kahtia, ja samassa se lopettaa lyömisen ja katsoo silmiin. Mitä se näkee, en tiedä. Mutta on se elossa eikä pelkkää kiveä, niin kuin vielä eilen luulin.

Kopin suunnalla kaasuttaa auto, Mikko näköjään livistää. Miksi se noin pahasti säikähti? Kimmohan auttoi, eikä Mikko edes kiittänyt. Mutta Kimmo ei näytä välittävän, katsoo vain minua yhtä herkeämättä kuin äsken kiveään. En tiedä, mitä sanoisin, en ainakaan mitään tyhjäänpäiväistä sorakuormasta tai kahvituosta. Voisin kysyä, miten se tuon teki, mistä se tuollaista on oppinut, mutta sekin tuntuu turhalta. Haluaisin vain koskettaa, en kiveä vaan Kimmon

kättä, ja kuiskata jotain, jota tuskin kuulin.

Muut sinua kiveksi kutsui, minä marjamättähäksi.

Kimmo ei liikahda, ja viimein polvistun sen viereen hiekalle. Haistan pölyn ja hien, se sekoittuu omaani ja katoaa. Varovasti otan kiinni Kimmon kädestä ja painan sen kämmenteni väliin. Hetken se epäröi, mutta ojentaa sitten toisenkin kätensä, vasemman, sen jota yritti hihallaan peittää.

Vaimon villavakkaseksi, neitosen sinikeräksi.

Silitän sormellani ihoa villapaidan rajalla, se on karhea mutta lämmin ja pehmeä. Ihmisen iho, sormenpäistä sydämeen asti.

Anna Malinen 2010

TUOMARIN SANAT: LIISA RANTALAIHO

Kunniamainintani annan novellille “Kimmo”. Novellissa ollaan töissä kivityömaalla, henkilöitä on vain kolme. Juttu rakentuukin henkilösuhteiden kuvaukselle ja annokselle fantastista outoutta kun jotakin yllättävää tapahtuu. Tarina kerrotaan kahdesta näkökulmasta; kirjoittajalla on erinomainen psykologinen silmä, siinä huumorin pilkettä ja taloudellisen sanankäytön taju. Olisin toisaalta saattanut valita kunniamaininnaksi myös novellin “Viti”, siinä on tuore fantasiaidea, onnistuneesti limittyvä rakenne, ja novellin kieli ja outo rakkaustarina suorastaan nostavat eroottisia väreitä iholle. Muita omaan kärkeeni sijoittuvia olivat erittäin hyvin rakennettu tarina “Nuori mies nimetön” ja “Vakuutus”, jossa taas tehoi idea, musta huumori sekä yrmeä minäkertoja. Sattumoisin kaikissa mainitsemisani on hieno mieleen jäävä viimeinen lause, siitä lisäplussa.

Liisa Rantalaiho

MIES JA HEVONEN

Rauha Kejonen

Miehellä on hevonen. Tummanruskea, kiiltäväkarvainen, joinakin päivinä se näyttää mustalta. Semmoisina päivinä mies tuijottaa sitä herkeämättä aitaukseen nojaten.

Mies on ihmetellyt asiaa ääneen. Miksi hevonen näyttää tiettyinä päivinä ruskealta, ja tiettyinä päivinä niin kuin nyt, mustalta? Mistä semmoinen muutos johtuu? Johtuuko se ilmasta?

Jotkut uskovat asian. Joillekin asiaa saa vääntää rautalangasta.

Tänään hevonen on musta.

Kuin tervatynnyristä nostettu valurauta. Kyljet välähtelevät ja ellei olisi myöhäissyky, luulisi ukkostavan ja salamoivan.

Mies vie hevoselleen kesken päivän kauroja, vaikka normaalisti antaa annoksen vain aamuisin ja iltaisin.

Hevonen katsoo isäntäänsä hämmästyneenä. Se ei tiedä, mistä on kyse, tai sitten tietää liiankin hyvin.

Kaurat annettuaan mies tarkistaa juotto-astiat. Ne ovat täynnä vettä. Viimeistään illalla hän vaihtaisi vedetkin. Hän tekee sen kaksi kertaa päivässä.

Mies tietää, ettei hänelle voisi tapahtua mitään sen pahempaa kuin että hän menettäisi hevosen. Se olisi maailmanloppu. Tuho. Kaikki eivät ymmärrä tätä. Joidenkin mielestä miehen pitäisi hankkia nainen. Hevosensa tilalle.

Mies ei ymmärrä. Mitä hän naisella tekisi? Panisiko hän naisen juoksemaan aitaukseen päiväkausiksi ja veisi aamuin illoin heinäpaalin, rehuja ja vettä. Kuka sellaista rinnat ja takapuoli hytkyvää juoksijaa jaksaisi päiväkausia tuijottaa. Ei kukaan.

Maailmassa ei ole mitään niin kaunista kuin hevonen. Ei ole eikä tule olemaan.

Sitä paitsi naiselle ei voisi puhua mitään. Mies tietää. Hän on yrittänyt. Ei se puhumista ollut, kummankaan osapuolen kannalta. Joka kerran

nainen keskeytti lauseen, huitoi käsillään ja ilmehti niin saatanasti. Hölmöksihän siinä itsensä ajan mittaan tuntee.

Hevonen ei tee koskaan sellaista. Se joko tuijottaa silmiin tai sitten ei. Joskus se vetää korvat luimuun. On niin perkeleen vihaisen oloinen, että säpsäyttää. Mutta heti kun sille sanoo rauhoittavan sanan, se nostaa korvat pystyyn, hörähtää ja katuu mielenosoitustaan.

Mutta mitä tekivät naiset? Kun ne suuttuivat, niiden kanssa ei osannut olla mitenkään päin. Jos yritit lohduttaa, ne eivät suinkaan työntäneet korviaan hörhölleen, vaan päpättivät entistä suulaammin.

Ei, ei hän naista elämäänsä halua. Hän haluaa hevosen. Ja sen hän on saanut. Tuossa se juoksee häntä keinahdellen. Jalan käynti on kuin balettianssijalla, vieläkin kauniimpaa. Tuommoista askelta ei voi olla kellään muulla kuin hevosella. Ei ainakaan ihmisellä. Eikä ainakaan naisella.

Kesken yötäkin mies nousee ikkunaan, varsinkin jos on kuutamo. Kuun valossa hän erottaa tumman hahmon tallin ikkunasta ja vaikkei näkisikään, tietää kiiltäväkyllisen eläimen olevan turvassa.

Niinä öinä, jolloin mies ei saa unta, hän menee talliin ja istuu tuu heinäpaalin päälle. Lapsuutta hän etupäässä muistelee, mutta saattaa välillä mielessä olla eilispäivän jututkin. Ja hevonen kuuntelee, ainahan se kuuntelee. Vaikka rouskuttaakin heiniä, kuuntelee silti.

Näiden vuosien aikana mies on oppinut kuulemaan hevosensa vastaukset. Joskus ne yllättävät, vetävät maton jalkojen alta ja välillä on tehnyt mieli lätkiä kiiltäväkyllistä tammaa ohjasperillä.

Mutta aina hän on rauhoittunut. Jospa se olikin oikeassa. Saattoihan hänkin olla jossain asiassa väärässä. Eikä häntä sen jälkeen harmittanut, vaikka näki lemmikkinsä upottavan itsevarmana turpansa kaura-astiaan. Olihan tunnustusta annettava, puolin ja toisin.

Mies harjaa hevostaan monta kertaa päivässä. Kesken juoksun se pysähtyy portille. Mies odottaa siinä harjansa kanssa. Hevonen nauttii harjaamisesta, mutta niin nauttii mieskin.

Tänään mies ei jaksanut nousta sängystä, ei tuijottaa hevostaan, ei mitään. Tappava epäily kaiken turhuudesta kalvaa sisuksia. Mielessä käväisee ajatus hevosen myymisestäkin. Kuin itselleen uhmaten hän yrittää todistaa, että pystyisi tarpeen tullen siihenkin.

Seuraavana yönä mies kiduttaa itseään äärimmilleen, vetää peitteen silmilleen eikä mene ikkunaan, vaikka joku koputtaa lasiin. Ikkunassa ovat ohuet verhot. Kasvot näkyvät selvästi.

Mies ei liikahda. Hän tietää olevansa tarkkailun kohteena ja silloin on viisainta maata kuin kuollut. Sehän ei voi kohottaa peitettä, ei oikaista housun lahjetta, ei tehdä yhtään mitään.

Mies ei mene lankaan, vaikka koputus lakkaa. Hän ei kurkista peitteen alta ja varmistu, että häiritsijä on lähtenyt. Kyllä hän nämä temput tuntee.

Kun tulija viimein avaa huoneen oven, mies lakkaa hengittämästä. Näin on parempi. Onhan joku sanonut, että kuolisi, kun vain lakkaisi elämästä.

Mies odottaa. Mitään ei tapahdu. Hän kuulee kellon raksutuksen huoneessa. Useammankin kellon ja ajattelee huvittuneena, miten hänellä on liikaa kelloja talossaan.

Yö on pitkä, mielessä käväisee ajatus hevosestakin. Onkohan sillä tallissa kaikki hyvin? Yhtäkkiä hevonen tuntuu kaukaiselta, utopialta melkein. Eikä hän ole enää varma, onko koskaan omistanutkaan hevosta.

Väsyttää. Mies ei ymmärrä, kuinka on joskus jaksanut juosta hevoseensa rinnalla aitausta ympäri. Nyt hän ei jaksaisi. Ei jaksaisi nousta edes sängystä ylös.

Mies tietää, että hevonen elää parhaimmillaan kolmisenkymmentä vuotta. Jotkut kauemminkin. Hänen hevosensa täyttää ensi viikolla seitsemäntoista. Ja kun se ei ole ollut koskaan kovassa ajussa, sen jalat ovat notkeat ja terveet. Sitä on säästetty, aina.

Mutta onko sekään hevoselle hyväksi. Jospa se sillä tavalla kärsii enemmän, tulisi kohta yhtä...

Vieras istuu sängyn laidalle. Sänky heilahtaa rajusti. Nyt he ovat niin lähellä toisiaan, että kaikenlainen teeskenteleminen on vietävä äärimmäisyyksiin, että se olisi uskottavaa.

Mies keskittyy hevoseensa. Miksi hän ei näekään sen kiiltäviä kylkiä enää? Yhtäkkiä hän ei saa päähänsä, minkälainen on hevosen pää. Onko se pyöreä, soikea, litteä vai kulmikas?

Miehelle tulee hätä. Hän ei enää muista hevosrotujakaan, vaikka oli ennen luetellut ne kuin vettä valaen, milloin vain ja missä tahansa. Mitä hänelle on tapahtunut? Mitä on tapahtunut hänen hevosaitaukselleen, joka on tamppautunut täyteen hevosen kavioiden jälkiä? Miten paljon hän on niitäkin tuijottanut. Syyssateilla jäljet tislautuivat toinen toisensa päälle. Samoin kävi, jos oli monta viikkoa poutaa. Savi oli niin kovaa, että se pöllähti kuin hiekka joka kerran, kun hevonen juoksi ympyrää.

Minkään muun eläimen jälki ei ole niin kaunis kuin hevosen. Hevosen kenkä tuottaa onnea. Aina se on vedonnut ihmisiin. Miehelläkin on hevosenkenkä tuvan oven yläpuolella, sen oven josta tullaan sisään.

Vieras koskettaa peittoa. Pitää hetken kämmentään sen päällä ja sivelee kangasta kuin varmistuakseen, onko peitto tarpeeksi lämmin.

Siitä ei olekaan kuin askel siihen, että vieras työntyy miehen viereen samaan sänkyyn. Mies huomaa siirtyvänsä, automaattisesti. Kyllähän he tähän mahtuisivat. Ja jos kylkeä tekisi mieli kääntää, sekin kyllä onnistuisi.

Amulla, kun mies herää, hän katsoo ikkunasta ja ajattelee ensimmäisen kerran elämässään, että hevoset ovat tosi röyhkeitä. Nehän kävelevät ihmisten ilmoilla ilkiälästä eivätkä osaa edes hävetä.

Rauha Kejonen 2010

TUOMARIN SANAT: IRMA HIRSJÄRVI

Mies ja hevonen on hämmentävä löytö; hienointa eroottista proosaa mitä olen lukenut vähään aikaan; onnittelut sen kirjoittajalle! - - - *Irma Hirsjärvi*

Kyläläiset puhuivat että isoäiti oli tullut mereltä, mutta isä sanoi että se on vain semmoista joutilaiden juoruämmien höpinää. Niin kauan kun muistan, on isoäiti herännyt aikaisin, yhtä aikaisin kuin isä, ja mennyt rantaan isolle kivelle laulamaan kylän laivojen lähtiessä merelle. Isoäidillä on kaunis ääni, ei sellainen hento kuin minulla, vaan vahva ja kirkas. Sellainen joka kuulaalla säällä kantaa vaikka maailman ääriin saakka. Kuvittelen usein millainen isoäiti on ollut nuorena. Hänellä on varmaan ollut kauniit ja vaaleat hiukset ja merenharmaat silmät. Kukaan ei osannut selvittää sotkuista verkkoa tai tiennyt niin hyviä kalailmoja kuin isoäiti. Muistan kun ensimmäistä kertaa kysyin isältä miksei minulla ollut äitiä. Isä sanoi että Jumalan piti ottaa äiti luokseen, että hän raaski luopua näin kauniista työstä. Isä sanoi sen hellästi, mutta silmistä näin ettei hän uskonut siihen. Niinpä minulla oli vain isä ja isoäiti, mutta sitä minä en surrut.

Vuodet vierivät, minä kasvojin ja isoäiti lyheni. Aluksi se oli vain pientä hajamielisyyttä. Isoäiti unohti korjata rikkinäisen verkon loppuun, tai lähti hakemaan kylältä maitoa vaikka vasta puolet kaloista oli perattu. Eräänä aamuna isoäiti ei enää herännyt aikaisin kylän miesten kanssa, vaan nukkui pitkälle päivään. Kalaa alkoi tulla entistä vähemmän ja isä oli yhä pidempään merellä, lähti pilkkopimeässä ja palasi juuri ennen pimeää. Isä oli kumarainen tullessaan, mutta hänen silmänsä olivat aina vielä hänen selkäänsäkin väsyneemmät. Kylällä puhuivat, ne samat ämmät jotka isoäidistäkin pahaa juorusivat, että meidän olisi myytävä talo ja laiva ja muutettava kaupunkiin kerjäläisiksi. Kun tämän kuulin, juoksin itkien kotiin ja illalla kerroin sen kyynel silmässä isälle. Siitä isä suuttui ja lähti kylälle eikä palannut ennen kuin kävin nukkumaan. Näin hänet vasta aamulla, kun hän oli taas lähdössä merelle. Asiasta hän ei enää virkkanut mitään, mutta siitä lähtien tuntui että joka päivä hän oli aina vähän väsyneempi kuin edellisenä.

Muistan sen päivän kuin eilisen. Sataa tihutti ja maailma oli peittynyt harmaaseen, utuiseen

ja märkään kaapuun. Isä lähti merelle ja isoäiti jäi nukkumaan tavalliseen tapaansa. Minä lähdin rantaan huiskuttamaan isälle hyvästiksi. Kylän muista laivoista ei näkynyt kuin epämääräiset, jyhkeät ja sumuiset hahmot, kun ne etäännyivät horisonttiin. Sinne meni isänkin laiva ja odotin kunnes se oli mastoineen päivineen hävinnyt kokonaan sumun taakse.

Koko päivän satoi lohduttomasti ja me istuimme isoäidin kanssa mökissä. Teimme puhdetöitä ja katselimme ikkunasta harmaata maailmaa ja merta. Tunnit matelivat, sade taukosi ja tuuli repi paksut pilvet hajalleen ajaen riekaleita edellään. Ilta tummui yöksi mutta isää ei näkynyt eikä kuulunut tulevaksi ja aika kului. Viimein isoäiti lähti ulos. Olin ihmeissäni, sillä hän ei ollut käynyt ulkona aikoihin, eikä pimeällä koskaan. Ovella kysyin häneltä minne hän oli menossa. Isoäiti ei vastannut, mutta hänen katseessaan oli jotain tuntematonta, ehkä ripaus luopumista ja surua ja niinpä lähdin sanaakaan sanomatta hänen peräänsä tummuvaan yöhön.

Tuuli oli laantunut, mutta se oli ehtinyt siivota taivaan ja kuu tähtimerineen valaisi tietämme rantaan. Meri oli rauhallinen ja musta, ja välkehti kuunvalossa. Tunsin meren vahvemmin kuin koskaan aikaisemmin. Se oli siinä, tyynenä ja tutkimattomana ja kun oikein terästin kuuloani, olin varma että kuulin hiljaisen ja kutsuvan laulun kantautuvan meitä kohti ulapalta. Ilmassa oli odotusta ja me kävelimme sanaakaan vaihtamatta vedenrajaan.

Isoäiti astui muitta mutkitta veteen. Normaalisti olisin kysynyt mitä ihmettä hän oikein teki, mutta nyt en tehnyt niin. Tartuin kiinni isoäidin ryppyiseen käteen ja hän puristi pientä kättäni lujasti omaansa vasten. Astuin isoäidin perässä kylmään veteen. Hiekka tuntui pehmeältä varpaissa kun astuimme yhä syvemmälle meren mustaan syliin. Pian vesi ylisi polviin, sitten vyötäisille ja viimein kaulaan asti. Seisoimme vedessä kaulaa myöten ja minua paleli, kevyt maininki löi kuun hopeoimaa pimeää merivettä kasvoilleni. Jokin selittämätön veti minua kuitenkin puoleensa ja seisoin paikallani odottaen. Samassa isoäiti alkoi

laulaa kovalla äänellä, äänellä jota en ollut pitkään aikaan kuullut. Minuutit kuluivat ja isoäiti lauloi ja lauloi. En ymmärtänyt sanoja, mutta laulu keiui kuin maininki kesäisenä päivänä, kiihtyen välillä avomeren rajuilman lailla, vain keventyäkseen takaisin hiljaiseen ja hypnoottiseen maininkiin. Laulu ja meri hengittivät samaan tahtiin ja imin sen voimaa itseäni jokaisella hengenvedolla.

Niin kaunis oli tuo laulu etten aluksi huomannut sitä, vaan säpsähdin vasta kun se oli jo aivan lähellä. Sitä ei oikeastaan voinut nähdä, jotenkin vaan aistin sen läsnäolon edessämme mustassa meressä. Isoäiti ponnahti uimaan ja veti minut mukanaan. Vaatteista ja kylmästä vedestä huolimatta uin voimakkain vedoin isoäidin rinnalla kunnes olimme uineet sen lähelle. Silloin kuulin sen laulun. Se oli samankaltainen kuin isoäidin, mutta sen poljento oli syvempi ja mahtipontisempi, hitaampi ja voimakkaampi. Meren laulu soi sen luissa ikaikäisenä ja sydämeni sykki sen tahtiin.

Sen pinta oli sileä ja tasainen koskettaa, ja käteni tarttui siihen kuin liimattuna. Se ei kavahtanut pois ja minulle tuli tunne että se kosketti minua enemmän kuin minä sitä. Sen laulu väreili ympärilläni kuin elävä olento, sykkien ja keinahdellen. Hyväksyin sen osaksi itseäni, kävin maininkien tahtiin ja tartuin sen pintaan molemmin käsin. Se sukelsi ja minä sukelsin mukana enkä enää pelännyt mitään. Suljin silmäni sillä en enää tarvinnut niitä. Olin saanut siltä uudet, sellaiset jotka kuulevat ja tuntevat näkemisen sijaan. Vesi soljui korvissani kiitäessämme hurjaa vauhtia kohti pinnan alla piileviä salaisuuksia.

Se näytti minulle kaiken matalikoiden eloisasta ruohomerestä syvänteiden hiljaiseen hämärään ja kuun valossa kaartuvissa lahdelmissa liehakoivista aalloista aavan ulapan yksinäisyyteen. Yksinäinen valas oli kuin valtamerialus suurella ulapalla ja kiersimme sen kolmesti kunnioitettavan matkan päästä. Valaan laulu sekoittui meidän laulumme, kertoen kaukaisista lämpimistä meristä, suojaisista poukamista ja yltäkyläisyydestä. Sen kokemuksien kautta kuulin kaikkien meren elollisten laulun, jotkut olivat kiihkeämpiä ja toiset rauhallisia, eräät yksinkertaisia ja toiset monisyisiä. Kaikki ne kuitenkin kutoutuivat samaan sävelmään, yhteen suureen soittoon jonka osaksi minä olin nyt myös tullut. Tunsin viimein isäni laivan sen halkoessa merta ja ajaessa pyörteitään veteen. Tunsin myös isäni verkon siimat kun ne vääristivät veden luonnollista kulkua. Minulla oli nyt kädet, jotka olivat pidemmät kuin tursaan lonkerot ja pystyvämmät kuin hain hammas. Niillä ohjasin sätkyttelevää ja pyristelevää kalaparvea, kunnes se tarttui isäni verkkoon ja sen kohtalo oli sinetöity. Tiesin että isäni olisi onnellinen tänä yönä, ensimmäistä kertaa pitkään pitkään aikaan.

Saavuini viimein kotirantaan jota öinen maininki hyväili kuunvalossa kuten sieltä lähtiessäni. Irtauduin kumppanistani ja se soljui pois, ehkä takaisin sinne mistä oli tullut kertomaan minulle tarinaansa. Meri-ilma oli raikasta vetäessäni sitä sisääni ensimmäisen kerran sukellukseni jälkeen. Näin isoäidin vieressäni meressä ja tartuin hänen käsiinsä lujasti. Tunsin meren laulussa nyt uuden juonte. Siinä sointui tasapaino, ottamisen ja antamisen pyhä ja yksinkertainen leikki. Sanoja ei tarvittu, sillä ymmärsimme toisiamme nyt täydellisesti. Hän piti käsiäni pitkään ja tiesin, etten näkisi häntä enää koskaan. Ja viimein isoäiti sukelsi mustaan

veteen, tulematta enää pintaan. Katselin mietteläänä ulappaa vielä pitkään hänen mentyään, mutta viimein raahauduin rantaan. Väsymys painoi jäsenissäni lyijyn lailla, ja isäni tullessa kotiin olin jo unessa. Heräsin hänen tullessaan tupaan, ja hänen riemunsa täytti minutkin ilolla.

Seuraavana aamuna seisoin hyvissä ajoin isolla kivellä laivojen lähtiessä rannasta. Lauloin maininkien ja myrskyn tahtiin ikiaikaista laulua läpituokevalla, kauniilla ja kantavalla äänellä, ja meri vastasi minulle omalla tavallaan jonka ainoastaan minä pystyin kuulemaan. Tiesin että meidän ei enää tarvitsisi pelätä kalan loppumista eikä kaupunkiin kerjuulle lähtöä. Isoäidistä isä ei kysynyt mitään, arvasin että hän ei oikeastaan halunnut kuulla vastausta. Juoruämmät juorusivat aikansa kunnes kyllästyivät ja enää silloin tällöin kuultiin kylällä tarinaa mereltä tulleesta, ja sinne takaisin kadonneesta naisesta. Mutta minä seison joka aamu kivellä ja laulan, kunnes tulee joku joka täyttää minun paikkani meren tyttärenä.

Petteri Hannila 2010

YKSITTÄISIÄ HUOMIOITA - LYHYEN NOVELLIN SALAT

- 1) Ei turhaa alustusta, pohjustusta tai jaarittelua - tilaa on rajoitetusti
- 2) Hyppää suoraan tilanteeseen.
- 3) Kerro vain se mikä on tarpeen ja edistää tarinaa. Muu on jaarittelua.
- 4) Kiinnitä erityistä huomiota tarinan aloitukseen.
- 5) Kerro se tarina minkä aloitat - viimeisellä lauseella voi harvoin muuttaa tarinaa. Tai pelastaa sitä.
- 6) Vältä pelkkää paljasta tapahtumakuvausta. Jokaisella lauseella tulisi olla useampi toiminto ja merkitys.
- 7) Jos tarina kertoo vaikka koulumatkasta niin käytä sen nimeämisessä hitunen mielikuvitusta äläkä anna sille nimeä "Koulumatka".
- 8) Jos novelli on viisi liuskaa pitkä ja itse tarina alkaa liuskalla kolme niin peli on jo menetetty.
- 9) Pohjusta tulevia lopun yllätyskäänteitä

TUOMARIN SANAT: PETRI SALIN

Isoäiti on alkuvoimainen ja aistivoimainen ja silti samaan aikaan yksinkertainen ja koruttoman kaunis tarina. Novelli on virtaviivainen kuin sileäksi hiottu kivi, silti sen kerronta on huumavaan juovuttavaa. Puitteet ovat folkloristisesta fantasiakirjallisuudesta tutut ja pätevät. Hannilan rikas kieli puhalttaa niihin uuden elinvoiman: tämä lyhyt tarina on harvinaisen dynaaminen, täyteläinen ja tyydyttävä.

Petri Salin

riittävästi. Kuten sanottua - viimeinen lause ei pelasta muuten tuhlattua novellia. Oli se vaikka kuinka nerokas.

- 10) Älä vaihda genreä kesken kaiken.
- 11) Älä käytä useampaa kertojaa. (Ellet ole TODELLA hyvä kirjoittaja joka osaa perustella sen.)
- 12) Mieti tarkkaan voitko todella motivoida eri aikatasot. Mieti sen jälkeen vielä uudestaan.
- 13) Aloituslause on äärimmäisen tärkeä. Aloituslauseella pitää asemoida jotakin tarinan kannalta ensiarvoisen tärkeää: joko päähenkilön tilanne tai jotakin olennaista henkilöistä ja heidän välisistä suhteistaan. Karkeasti yleistäen: aloituslauseella asemoidaan koko tarinan lähtötilanne eli premissi.
- 14) Ja loppulauseella se viedään päätökseensä. Loppulauseella et voi pelastaa tarinaa. Mutta voit kruunata sen.

Petri Salin

Lumisade alkaa yöllä, ensin unessa ja sen jälkeen ulkona. Lumi on märkää ja raskasta, melkein räntää. Silti jään hetkeksi seisomaan, suljen silmät ja ojennan kättä, niin kuin aina ensimmäiselle lumelle.

Auton harjaaminen lumen alta kestää kauan. Koko ajan sitä sataa lisää, pyyhkijät hankaavat vaivoin ikkunaan aukkoa ja renkaat sutivat loskassa. Äiti odottaa kadunvarressa, värjöttelee sateenvarjon alla ja ihmettelee, missä viivyin. Ensin hän huolehtii myöhästymisestä, seuraavaksi käskää ajaa varovasti. Musta takki on hihoista jo kastunut.

– Haitko ne kirjat? hän kysyy. Minä nyökkään. Hietamiestä ja Päätaloa, runoja ja neuleohjeita, ja niiden takana piilossa valkea, pehmeäkantinen päiväkirja. Kirjoitusta oli vain ensimmäisillä sivuilla ja sekin jo haalistunutta, kuin ohuen lumen peitossa. Viimeiset sivut olivat sataneet kokonaan umpeen.

Siitä kirjasta en kerro äidille mitään. Hän sanoo hoitavansa loput tavarat ja jää katselemaan ikkunasta ulos. Suuret hiutaleet lyövät lasiin, läiskähtävät suoraan kohti ja tulevat melkein läpi.

– Ensilumi, sanon äidille. Äiti tuhahtaa.

– Ensilumi ja ensirakkaus, niistä ei kumpikaan kestä.

Parkkipaikka on tyhjä, ja äiti käskää ajamaan portin viereen. Heti hän leväyttää sateensuojansa auki, manaa tuprakkaa ja huolehtii ripsiväristään. Itkusta se tuskin leviäisi, sateesta ehkä.

Portin takana sade on entistä sakeampaa. Kivien rivit hämmöttävät lumen takaa, käytävää ei ole aurattu. Äiti moitiskelee huoltomiehiä ja kahlaa eteenpäin kiireellä.

– Eikä sitten jäädä mitään seisoskelemaan, virsiä ei ainakaan veisata. Pääsisi vaan jo kotiin, saisi villasukat jalkaan ja kupin teetä.

Minä kuljen hitaasti äidin perässä ja sovitan jalkani hänen jälkiensä väliin. Ketään muuta ei tarvitse odottaa. Vain lumi seuraa, sataa olkapäille ja painaa niitä kumaraan, työntyy silmiin ja sulaa noroiksi poskille. Sitä melkein voisi ottaa kädestä kiinni.

Lokakuu, Simon päivä

Ensilumi. Se alkoi jo päivällä, peitti ensin arkun, sitten hevosen selän, sitten tien ja nurmen. Kun paluumatkalla pysähdyttiin karsikkopuulle, oli sade jo niin sankkaa, että metsänreunaa tuskin näki.

Tässä lumessa on jotain erilaista kuin ennen. Nyt se tulee vain minua varten, sataa suoraan sisään ja näkee kaiken. On jo myöhä, mutta lumi pitää minua hereillä ja kiehittelee sanoja, jotka melkein kuulen. On lähdeittävä takaisin ulos.

En tiedä, mitä se minusta haluaa.

Sade taukoaa viimein, pilvet hajaantuvat ja ilma pakastuu. Hanki on paksu, en halua rikkoa sitä ja jätän postinkin laatikkoon. Ennen puoltapäivää kuitenkin soi ovikello. Harmistuneena avaan.

Oven takana seisoo naapurin Jussi lapio kädessään. Ujosti hän tervehtii.

– Tuli sitten lunta.

Minä ynähdän. Joka syksy on Jussi ilmestynyt ovelleeni heti ensilumen jälkeen, vaikka sitä olisi satanut vain sentin tai kaksi.

– Voisin tässä samalla heitellä ne sinunkin käytävältä pois, niin ei tarvitse kahlata.

Sen enempiä miettimättä kieltäydyn. Jussi hämmästy.

– Antaa sen lumen nyt olla, sanon. – Saa sitä sataa.

Pettyneenä Jussi painaa päänsä, puristaa lapiotaan, mutisee jotain ja kääntyy. Hänen saappaistaan jäävät lumeen syvät jäljet, mustat kuopat keskelle valkeaa. Tuijotan niitä pitkään ja melkein huomaamattani kuiskaamaan sanan, sitten toisen ja kolmannen. Ensin en erota sanoja itsekään, näen vain huurun, joka niiden mukana pakkaseen nousee. Sitten tunnistan kutsun, pyynnön, saman jota isoäiti joka talvi toisteli itsekseen ovien raoissa ja ikkunoiden äärellä. Kerran kysyin, keneltä hän oli sen oppinut, niin vanhalta ja oudolta se kuulosti. Hän sanoi oman isoäitinsä sitä kuiskineen, salaa ovilla ja pihapoluilla silloin, kun luuli ettei kukaan kuule. Ja aina sen jälkeen satoi, uutta lunta, valkoista vitiä.

Niin nytkin. Kun katson ylös, näen ohutta pilveä pohjoisella taivaanrannalla. Viimeiset sanat hajoavat ilmaan, ja samassa tunnen poskillani tuulen. Se työntää pilviä eteenpäin, kerää ne yhteen pihan ylle ja haalistaa auringon. Pian irtoaa ensimmäinen lumi, sitten toinen, sitten kolmas. Kohta sade on niin sakeaa, että tuskin näen porttia pihakäytävän takana. Jäljet peittyvät, portin eteen kasautuu kinos, tuuli pölyyttää lunta ja alkaa luoda polkua kokonaan umpeen.

Koko loppupäivän pilvet pysyvät paikoillaan. Minä istun ikkunassa yöhön asti, annan lumen sataa, hymyilen ja suljen selkäni taakse kaiken muun. Välillä työnnän käteni ulos, lumi laskeutuu kämmenelle ja melkein lämmittää. Vasta kun viereisestä talosta sammuu viimeinen valo, nousen ja kävelen takaisin eteiseen.

Ovea saa työntää, lumi on kinostunut portaalle asti. Katson pimeää, joka painaa hankea alleen, ja painan mieleeni lumen, joka ulottuu jalkojen juuresta metsänrajaan. Polkua ei enää ole, mutta silti joku jossain astuu askeleen minua kohti. Ja minä astun häntä vastaan.

Marraskuu, pyhäinpäivä

Lunta on satanut jo monta päivää. Yhä se on ensilunta.

Isoäiti sitä aina odotti, puhui lumesta kesällä ja oli onnellinen talvella. Vielä silloinkin, kun hänen luonaan viimeisenä yönä valvottiin, hän sitä kaipasi ja kutsui. Vain minä erotin sanat siitä, missä muut kuuluivat kuumeista houreita, vain minä olin ne sanat aiemminkin kuullut. Häneltä minä ne opin, niin kuin kai hänkin oman äitinsä äidiltä – ne sanat ulottuvat niin kauas, ettei alkua enää ole. Sada Ukko uutta lunta, herra valkoista vitiä, sada lunta sauvan varsi, kiehittele keihäsvarsi. Mieleni minun tekisi, itseni ajatteleisi, Ukon uudelle lumelle, jäniksen jälettömälle, hiiren hiihtämättömälle.

Hänen luokseen se tuli, joka kerta ja aina uudestaan, viimeisen kerran vielä kuusipuisille laudoille. Mutta hänen lähdettyään se ei lähtenyt, aina se jää ja syntyy uudelleen. Jos ei ole alkua, ei voi olla myöskään loppua.

Koko ajan ajattelen lunta. Koko ajan lumi ajattelee minua.

– Etkö sinä ollenkaan luo lunta tuosta pihalta, äiti sättii, tyrkkää syliini laatikon ja kumartuu puistelemaan lunta housunlahkeista. – Tuossahan tuo naapurin poika pihallaan hääräsi, kyllä se varmasti sinua auttaisi, jos et itse jaks.

– Enpä ole pyytänyt, vastaan ja kurkistan laatikkoon. Se on täynnä valkeaa kangasta, lakanoita ja tyynyliinoja.

– Ajattelin, jos tarvitset, äiti sanoo. – Minulla ei enää mahdu kaappeihin, mutta ei noita poiskaan viitsisi antaa. Käsin kirjailtuja, eikä yhtään kuluneita, ihan valkoisia vielä.

Minä myöntelen ihastuneena ja kannan laatikon vaatehuoneeseen. Päälimmäiset valitsen seuraavaa yötä varten, lopuille teen tilaa runnomalla vanhat lakanat syrjään. Äiti kävelee olohuoneeseen, katselee kirjalaatikoita lattialla ja istahtaa sohvalle.

– Minä lähden kyllä ihan kohta, että älä rupea mitään laittamaan, hän sanoo, ottaa laatikosta paksun kirjan ja vilkuilee takakanntta. – Timppa käy vaan hakemassa tyttönsä koulusta ja tulee sitten takaisin. Meinaatko sinä ihan oikeasti lukea näitä? Minä en jaksaisi.

Kerron katselleeni uutta kirjahyllyä, asettelen lakanoita pinoon ja kuuntelen äidin selostusta huonekaluista ja astioista.

– Mikä se tämä on, oliko tämäkin täällä kirjojen mukana? äiti kysyy äkkiä. – Onko tänne jotain itse kirjoitettu?

Minä hätkähdän. Lakana pysyy kädessä, mutta viikkaus leviää. Vilkaisen olohuoneeseen, äiti pitää kädessään valkeaa vihkoa ja plaraa sivuja.

– Tyhjähän tämä on, olisiko se meinannut tänne jotain reseptejä liimata. Vaikka eihän se niitä olisi nähnyt enää lukea.

Puhelin soi, äiti heittää vihon takaisin laatikkoon ja kaivaa käsilaukkuaan. Minä saan laatikon tyhjäksi, silittelen viileää kangasta ja odotan, että äiti alkaa tehdä lähtöä. Vielä hän puhuu joulusta, kutsuu mukaan, mutta kieltäydyn. Ikkunasta näen, kuinka hän heilauttaa kättään naapuriin päin, huikkaa jotain ja naurahtaa. Ovikello ei kuitenkaan soi koko päivänä, ja vaikka soisi, en avaisi.

Joulukuu, Annan aatto

Yö on pitkä. Lunta on satanut kauan, hämärästä saakka. Kukaan muu ei enää valvo, ikkunaa täytyy raottaa hiljaa ja varovasti. Pakkanen lyö sormille, mutta kämmenselälle tuiskahtaa lunta. Se sulaa hitaasti, lämmittää ja hyväilee. Kun katson ulos, näen kahden puun välissä lumen sakeampana, en muuta. Silti ojennan käteni. Lumen paino, miehen paino. Pakkaslumi, sinä.

Lumi ei vie mihinkään, painautuu vain lähemmäs. Kutsumattakin se tulee, kertoo minulle kuka on, kertoo minulle kuka minä olen. Se tietää sen paremmin kuin minä itse, sillä se on nähnyt kaiken alusta saakka.

Se näkee minut myös nyt. Kahlaan metsään umpihangessa ja katson, kuinka hämärä edessäni kasvaa. Enää en epäröi, toistelen vain sanoja, jotka juuri ja juuri paperista erottuivat. Hän on totta. Rakastan häntä. Hän on totta. Rakastan.

Joku tuijottaa minua myös takanani. Vilkaisen syrjäsilmillä ja näen Jussin lapio kädessä omalla pihallaan. Hän ei nosta kättään, katsoo vain tuimasti. En välitä. En tiedä, näkeekö hänkin valkean ihoni ja sen, kuinka siitä tuuleen tarttuu hentoa vitiä. Lapioikoot, kohta polku on kuitenkin ummessa taas.

Tammikuu, uusi vuosi

Hän on totta. Luulin, ettei hän olisi, mutta hän on.

Yhtäkkiä hän oli edessäni, pysähtyi, katsoi suoraan silmiin ja ojensi kätensä. Hellästi hän kosketti päälakeani ja sipaisi hiuksiani, silitti poskea ja laskeutui huulille. Hänen äänensä on hiljainen, tuskin edes kuiskaus, mutta kuulen sen juuri ja juuri. Rakastan häntä. Haluan elää hänen kanssaan aina.

Metsänrajasta hän vei minut syvemmälle, piti kiinni kädestäni ja peitti jäljet takanani. Ilman häntä en olisi

enää löytänyt takaisin, mutta hän saattoi minut yön kynnyksellä ovelle asti. En olisi tahtonut erota, mutta hän lupasi, että tulee pian taas. Odotan joka hetki, vilkuilen ulos ja kutsun.

Sisään hän ei voi tulla, mutta täällä en minäkään tahdo enää olla. Pakkanen iholla on parempi kuin lieden lämpö, se pitää minutkin olemassa. Enää en palele, hänen sylinsä on lämmin, eikä lumi paljaan selänkään alla tunnu kylmältä.

Taivaalla on taas pilviä. Kirjoitan tätä hankeen hetkeä ennen lumisadetta.

Anna Malinen 2010

TUOMARIN SANAT: SARI PELTONIEMI

Päiväkirja-niksi on vähän väljähtynyt, mutta silti ehkä sopivan konkreettinen tähän novelliin, joka muuten ei ole rautalangasta väännetty.

Kieli persoonallista ja tehokasta, idea kiehtova ja tuore. Esitystapa miellyttävän ilmava: asioita ei alleviivata, mutta ne eivät jää epäselviksi.

Sari Peltoniemi

Marissa Janhunen

Huhtikuun kahdentenkymmenentenäneljäntenä heräsin vierelläni lapsi. Se ei ollut niitä, joita näki kiiltokuvissa, kaukaisten sukulaisten albumeissa tai ikkunalaudalla puisissa sinikehyksissä. Eikä sellainen, jollaisesta me haaveilimme, minä haaveilin.

Sen ruumis oli laiha ja painunut lukuisille kuopille, luita ei juuri näkynyt ja sen kalju pää oli vesipään raskauttama. Ohuet, tummansiniset suonet hohtivat läpi kelmeän ihon, joka muistutti ennemmin liukaspinnaista ja sameaa kalvoa kuin lämmintä ja pehmeää ihmisen ihoa. Nenä oli vain pieni nokare keskellä kasvoja, sitä tuskin erotti. Kellertävät huulet olivat sulautuneet jauhongaaleaan ihoon niiden ympärillä.

Se makasi mieheni paikalla, siististi pedatun peitteen päällä jalat ja kädet tikkusuorina kohti petin reunaa. Iältään se näytti yhdeksänvuotiaalta, jos sellainen sairaus enää jätti mitään iän merkkejä.

Sen tyhjät, pyöreät silmät tuijottivat eteen. Katsoin niihin, mutta en saanut minkäänlaista vastausta katseeseeni. Tuijotin niin kauan, että silmiäni kirveli, kun ne alkoivat kuivua. Röpäytin kerran, sitten kahdesti saaden näköni sumentumaan hetkeksi. Lapsi ei vielä kukaan ollut röpäyttänyt omiaan. Mietin, olikohan se kuollut. Merkkejä hengityksestä en havainnut, mutta lattea rinta oli niin ohut, että sydämen lyönnit näkyivät pinnalla hentona värinä. Se oli siis elossa.

Nousin sängystä ja petasin oman puoleni siististi. Lähtiessäni jätin makuuhuoneen oven raolleen, ihan vain varmuuden vuoksi.

Kahvin purut olivat pitkin peltirasian pohjaa, pussi koli mennyt rikki. Siistin purkin tiskialtaan yllä ja siirsin purut varovasti uuteen pussiin koettaen säästää mahdollisimman paljon puruja hukkaan menemiseltä. Keittiössä leijui tuoreen kahvin aromi jo ennen kuin olin ehtinyt valmistaa sen. Tuoksu pisti omaatuntoa. Mieheni aseman ansiosta meidän ei tarvinnut tyytyä

korvikkeeseen. En koskaan juonut kahvia yksin, mutta toisaalta, olihan minulla nytkin vieras.

Korppu suussani kaikui asunnossa pureskelun tahdissa, kirjoitin ostoslistaa. Kaupassa oli käytävä, ennen kuin Stanislav tulisi. Avasin ikkunat saadakseni kuulla edes vähän elämän ääniä. Sisään tulvi naapurien lapsien leikki kadulla. Oli helpotus kuulla puhetta, ennen kaikkea lasten viatonta naurua.

Koko ajan kuulostelin ääniä makuuhuoneesta, vaikka tiesin, ettei se nousisi. Sen jalat olivat täysin lihaksettomat ja pää niin painava, ettei se pysyisi pystyssä linnunohuen kaulan kannattelemana. Se korkeintaan katkeaisi särähtäen kuin pikkulinnun selkäranka pedon hampaissa.

Iltapäivällä lapsi oli siellä vieläkin. Siivosin asuntoa ja odotin mieheni soittoa. Hän tiesi näistä asioista. Hermostuin aina, kun hän oli matkoilla. Tämä oli jo toinen viikko. Hän lupasi, että viimeinen. Kurkistin pimeään huoneeseen oven raosta valmiina siivoamaan senkin. Lapsi ei ollut liikahtanut tuuman vertaa, se tuijotti yhä tyhjillä silmillään kattoa. En uskaltanut edes avata verhoja, en halunnut nähdä, miten lapsi siihen reagoisi. Korvissa humisi aina kun menin lähelle huonetta, jossa se makasi.

Pimeän tullen asetuin sängylle, jalat kohti sängynpäätä. Ruumiini tuntui jäykältä. Kuvittelin lapsen hohkaavan jääkylmää ilmaa ja outoa väreilyä. Sen tunti koko asunnossa. Makasin selälläni, kädet suorina vartaloa myöten ja tuijotin kattoon. Me kummatkin tuijotimme silmät apposen auki. Aamulla mietin, olinko nukkunut lainkaan.

Kevät tuoksui ilmassa ja kaikki vaikutti niin kirkkaalta ja iloiselta asunnon ulkopuolella. Varustin olohuoneen vanhan sohvan seuraavaa yötä varten. Sohvakangas oli paikoin revennyt käsinojien saumoista ja sen väri oli istuinten kohdin haalistunut maidonvaaleaksi muun sohvan ollessa syvää okraa. Vein sohvatyyny ulos tampattavaksi ja ripustin ne ikkunasta

loppupäivän ajaksi. Ennen jätin ne takapihan yhteiselle tamppaustelineelle, mutta lähialueiden nuorisohaku ne kun pihalla ei ollut ketään. Viikkoja myöhemmin ne löytyivät lätköistä milloin milläkin värillä värjättyinä tai sitten ne katosivat iäksi osaksi vallattujen talojen sisustusta.

Puhelimen pirinä sai minut säpsähtämään. Ihmettelin, olinko todella tullut niin araksi. Asunnon hiljaisuus oli niin läpitunkevan ahdistava.

- Marjuska, rakkaani.
- Stanja, koska sinä tulet?
- Aivan pian, aivan pian. Siitä soitinkin, Masa-kulta, neuvottelut ovat pidentyneet hiukan.
- Pääsen kotiin, kunhan tämä on ohi, hän jatkoi kun huomasi, etten vastannut.
- Hyvä on.
- Älä huoli, kävin ostamassa sinulle tänään lahjan, ja lupaan ostaa toisenkin, anteeksiopynnöksi.
- Minun on ikävä sinua. Tulisit jo.
- Tiedän, Musja, olen pian taas kotona. Kyllä sinä siellä pärjät.

En ollut yllättynyt käänteestä, tänäänkään. Olin jo kuukausia aiemmin vedonnut häneen, pyytänyt lopulta häntä vetoamaan pomoonsa, että hän saisi vakituisen työn kaupungin voimalaitokselta. Jotta voisimme viimein perustaa perheen, nyt kun oli tämä asuntokin.

Olimme odottaneet sopivaa vuosien ajan, kunnes olimme viimein kuulleet Stanislavin ystävältä hyvällä alueella sijaitsevasta kerrostaloasunnosta, jonka lähellä olisi paljon työpaikkoja.

Valvoin myöhään yöhön, luin vanhoja lehtiä ja avasin ikkunan kuullakseni yösirkköjen sivitystä. Jostain leijui palaneen haju. Tämä kaupunki ei ollut ikinä täysin rauhaton, vaikka suurimmat tuhotyöt tapahtuivatkin lähinnä itälaidan slummeissa. Tyynyt roikkuivat raskaina ikkunan ulkopuolella. Olin ottanut ne sisään aiemmin ja haistanut niitä. Niistä huokuva kitkerä haju sai minut jättämään ne ulos vielä yön yli. Voisin käyttää vierastyynyjä. Nyt kuitenkin tajusin, että ne varmasti imisivät itseensä palaneen katkua.

Ennen nukkumaanmenoa tarkastin vielä makuuhuoneen. Lapsi oli ja pysyi, samoin sen musta, mitään sanomaton katse. Hetken aikaa mietin, pitäisikö sanoa hyvää yötä. En kuitenkaan tehnyt niin.

Heräsin vihlovaan pääkipuun. Se jyskytti syvällä takaraivossa ja kumisi läpi tajuntani tasaisena kuin kiihtyvä syke. Ulkona tuuli, taivas oli juuri mennyt pilveen ja muuttunut harmaan hopeaksi. Mietin, johtuiko kolotus huonosta nukkuma-asennosta vai palaneen hajusta, mutta kun avasin ikkunan ja haistoin

ilmaa, ei siitä ollut ilmassa enää jälkeäkään. Kokeilin niskaani, mutta se ei tuntunut jäykältä. Venyitin sitä tutulla sarjalla ja join päälle lasin vettä.

Käänsin napista radion päälle. Hetken se särisi ja lähetteli ääniä neljännettä taajuudelta, kunnes löysi hakemani kanavan. Mieheni piti sitä Prospekt Kanalilla. Hän oli aina antanut enemmän arvoa uutisille. Aloin tiskata kahta käyttämäni astiaa, vihreää mukia ja lautasta. Katsoin kuinka saippua nuoli lautasen emalipintaa kovien harjasten raapiessa sitä. Erikoinen ääni sai minut havahtumaan mietteistäni. Hukutin tiskiharjan saippuaveden alle ja kuuntelin. Musiikin yli kuului korkeataajuista ja kimeää ääntä. Se kuulosti jonkinlaiselta eläimeltä. Hiivin radion luo ja käänsin sen hiljemmalle. Kuulostelin hetken ja väänsin sen sitten kokonaan pois päältä. Ääni katosi radioaallon mukana, mutta aivan kuin se olisi ollut sekunnin myöhässä. Pudistin ajatuksen mielestäni. Taajuudessa oli ollut jotain vikaa. Päätin jatkaa astioiden pesua hiljaisuudessa.

Myöhemmin naapuritalon Dima toi lehden. Leveähymyinen ja vinohampainen pellavapä seisoivat ovikynnyksen luona ja heilui kantapäidensä varassa edestakaisin hetken ajan. Hän odotti. Kiitin ja annoin hänelle karamellin vaivanpalkaksi. Sitten istuin keittiön pienen pyöreän pöydän ääreen ja aloin lukea. Minuutit kuluivat tahmaisesti, lehdessä ei tuntunut olevan mitään kiintoisaa. Kaikki täyttyi odotuksesta, ilmassa oli jotain. Vappujuhlaa mainostettiin, siitä tulisi mahtavin vuosikymmeniin, niin sanottiin. Tänä vuonna olin jättänyt osallistumatta juhlaohjelmaan ja askarteluun, sillä mieheni aikoi ottaa juhlapäivän vapaaksi. Aioimme osallistua kaupungin paraatiin.

Suljin lehden ja vilkaisin ulos, oli aika ottaa tyyntä sisään. Taivas näytti tuoreelta, ehkä hieman ra'alta kirkkaan ja kuultavan värityksensä vuoksi. Kurkotin ikkunasta nähdäkseni paremmin. Ihmisiä oli kerääntynyt naapuritalon katolle, jotkut osoittelivat kaupunkiin päin ja keskustelivat vilkkaasti elehtien. Vino hymynkare nousi huulilleni, ilma oli kaunis. Nuuhkaisin tyyntyä, joista omituinen haju oli kadonnut miltei kokonaan. Huitaisin niitä vielä muutaman kerran toisiaan vasten ja vedin ne sitten sisään sulkien ikkunan perässä. Pelkäsin tulevani kipeäksi, jos veto oli liian kova.

Olin juuri ujuttanut tyyntä koristeellisiin

liinoihinsa, kun pirinä halkoi ilmaa terävänä. Puhelin oli myrkyn vihreä. Se oli ostettu Katzinskin halpahallista viidentenä häpäivänämme. Silloin olin pitänyt sitä viehättävänä, nyt se kirkui hyytävänä kuin hornan pilli pitkin eteistä.

– Marija Gasanovna.

– Mareja, minä täällä.

– Stanja...!

– Kuuntele, tämä on tärkeää. On tapahtunut jotain kamalaa.

– Mikä on hätänä?

– Sinun on toimittava niin kuin sanon. Heti.

– Ei kai ole tullut taas sota?

– Kultra, pakkaa matkalaukku, ota mukaan niin paljon kuin vain saat, mutta ota vain yksi laukku.

– Yksi? Mistä sinä puhut?

– Joudumme lähtemään... Meidän täytyy...

– Milloin voimme palata?

Mies veti kiivaasti henkeä, hän jätti ilmaan pienen ikuisuuden.

– Ei, en ole varma. Siihen voi mennä hetki.

Katsoin peiliin hiljaisena ja näin, kuinka epävarmuuteni katsoi takaisin. Seinäkello tikitti joka sekunti äänekkäämmin.

– Kuuntele tarkkaan. Mene bussiasemalle, osta lippu ja ota ensimmäinen mahdollinen bussi babuska Irinan luokse.

– Mutta, ei minulla ole sellaisia rahoja! Ja, sinulla on kortti.

– Makuuhuoneen kaapissa, alimman kenkälaatikon sisällä on pieni sikarirasia. Siellä on rahaa. Ota ne, piilota kaikki muu paitsi lippuun tarvittava sukkaasi. Perillä anna rahat Irinalle. Soitan, kunhan pääsen linjan läpi. Siihen voi mennä hetki, mutta älä huolehdi, kaikki menee hyvin.

– Entä, koska...

– Kuuntele! Tärkeää on, ettet puhu kenellekään, muista se, kenellekään matkallasi!

– Mutta Slava...

– Mene, nyt!

– Sano minulle...

– Rakastan sinua.

Puhelu katkesi. Seisoin luuri kädessä eteisen peilin edessä ja kuulostelin. En uskaltanut hengittää. Kuuluiko pommikoneen kaukaista, alati lähenevää surinaa? Oliko savun katkera tuoksu johtunut mellakoista?

En kuullut mitään erikoista, ehkä hyökkäys ei ollut vielä saavuttanut kaupunkiamme. Laskin luurin hitaasti paikalleen. Matkalaukku on komerossa. Kuljin pitkin eteiskäytävää sumuisen kohinan yltyessä korvissani, sitten ääni muuttui epämääräiseksi ininäksi. Samanlaiseksi, jota oli aiemmin tullut radiosta.

Pakkasin matkalaukkuun tärkeimmät vaatteet, yhden valokuvan kehyksineen, hieman ruokaa sekä mieheni tavaroita, jotka tiesin hänelle tärkeiksi. Ruumiini liikkui konemaisesti, vakaasti ja tehokkaasti. En pystynyt ymmärtämään. Kuka oli hyökännyt, miksei siitä tiedotettu radiossa, miksei maassa ollut hätätilaa. Jostain tunkeutui ulkona olevien lasten pahaa aavistamattomat leikin äänet. *Älä puhu kenellekään!*

Menin makuuhuoneeseen ja etsin mieheni mainitseman sikarilaatikon. Tunsin kuristavan otteen kurkussa ja kuulin terävän, syvän henkäyksen. *Satatuhatta ruplaa.* Käännyin katsomaan sänkyä, jossa lapsi makasi paikallaan, kuten ennenkin. Vielä vuosien päästäkin mietin, olinko se ollut minä vai lapsi.

Työnsin mieheni ohjeen mukaan kummankin sukan varteen niin paljon, kuin mahdollista. Taskuuni vain sen verran, mitä lippu vaati. Mietin, pitäisikö

soittaa babuskalle, ihan vain varmistaakseni tuloni. Muisto mieheni hätäntyneestä äänensävyistä sai minut kuitenkin muuttamaan mieleni, joten puin ulkovaatteet päälle ja olin valmis lähtemään.

Ulko-ovella pysähdyin. Makuuhuoneen ovi oli raollaan, se osoitti minua syyttävästi. Pelkoni käski minua pysymään kaukana siitä. Laskin kuitenkin matkalaukkuni ja kuljin huoneen luo. Sisään en astunut, jäin kynnykselle. Lista kaivoi koloa jalkapohjiini. Katselin lapsen köykäistä vartta, paisunutta valkoista päätä ja pieniä eleettömiä silmiä, jotka tuijottivat vieläkin katon epätasaista rappausta. Kimeä ininä väreili ilmassa yhä voimakkaammin, se pakotti päätä. En tiennyt, mitä tehdä. Olohuoneen kaappikello löi yhtätoista ja lähdin, enkä sulkenut ovea perässäni. Jos olisin kääntynyt katsomaan taakseni, olisin nähnyt lapsen kääntäneen mustan katseensa perääni.

Marissa Janhunen 2010

TUOMARIN SANAT: TIINA RAEVAARA

Kauniit vihreät pilvet erottui novellien joukosta hyytävällä, odottavalla tunnelmallaan. Naispuolinen päähenkilö odottaa miestänsä kotiin töistä. Jännitys on käsin kosketeltavaa: nainen vahtii puhelinta, kurkistelee ikkunasta, pohtii välillä miehensä työtehtäviä, joista mies ei juuri saa puhua, ja sitä, miksi miehen pitää olla pitkiä aikoja poissa. Odottavaa tunnelmaa hyytävämpää on asuntoon ilmestyvä lapsi: yhtäkkiä se vain makaa naisen sängyllä, ja vaikka sitä ei kuvata kovin tarkasti ja nainenkin ajattelee sitä vain ”lapsena”, muutamasta seikasta ei voi olla palauttamatta mieleen tietynlaisia kuvia. ”Nenä oli vain pieni nokare keskellä kasvoja, sitä tuskin erotti. Kellertävät huulet olivat sulautuneet jauhovaaleaan ihoon niiden ympärillä.” Lapsi ei tee mitään, makaa vain sängyllä ja tuijottaa kattoon mustilla silmillään.

Novellin kirjoittaja jakaa pieniä, mutta äärimmäisen

kiehtovia vinkkejä. Pariskunnan nimet, Stanislav ja Marija, viittaavat siihen, että ollaan itäblokin puolella. Mainitaan paraati, riehuva nuoriso, taivaan omituinen kirkkaus, ylimääräiset äänet radiossa. Taustaa ja tapahtumia ei selitetä kuin vihjeillä, ja jää lukijan itsensä tehtäväksi luoda edes jonkinlainen selitys ja kokonaiskuva novellin tarinalle. Tapahtumien tahti kiihtyy novellin loppua kohti: on tapahtunut jotain kamalaa, Marijan täytyy lähteä heti.

Nostin novellin voittajakseni juuri sen erinomaisen tunnelman sekä selittämättömyyden takia. Selittämättömyys vaatii kuitenkin kirjoittajalta paljon: novellin täytyy olla kerronnaltaan eheä ja intensiivinen, ja tässä Kauniiden vihreiden pilvien kirjoittaja onnistuu hienosti. Teksti, joka olisi epämääräinen sekä sisällöltään että toteutukseltaan, olisi sietämätön.

Tiina Raevaara

KAPTEENIN YKSITYINEN PÄIVÄKIRJA, 18.8.2415

Havaitsimme tänään hätäsignaalin, jonka lähteeksi paljastui asumattomalle ja elinkelvottomalle planeetalle pakkolaskun tehnyt armeijan kuljetusalus. Lähetin pari matruusia perämiehen johdolla tutkimaan hylkyä. He eivät saaneet yhteyttä keskustietokoneeseen tai kyenneet avaamaan lokitiedostoja, mutta perämies arvioi, että hylky on maannut paikoillaan jo useita vuosikymmeniä. Miehistöstä ei näkynyt jälkeäkään.

Aluksen kohtalo herätti kysymyksiä. Seinäpaneelit olivat monin paikoin tulitaistelun tuhoamat ja räjähteitäkin oli käytetty, mutta rungossa ei ollut merkkejä siitä, että ulkopuolelta olisi murtauduttu sisään. Arvioni on, että aluksella on syttynyt kapina. Mutta minne miehistö on joutunut?

Vielä eräs omituinen seikka. Aluksen ruumasta löytyi valtava kasa tunnistamatonta biomassaa, joka oli selvästi elotonta mutta tuskin miehistöstä peräisin. Perämies otti siitä näytteen. Toimitamme sen Yhtiön laboratorioon, kunhan saavumme määränpäähämme.

Olemme nyt matkan puolivälissä. Kun lähdimme edellisestä satamasta, Yhtiön ja Rahtaajien liiton väliset neuvottelut eivät olleet edistyneet ja lakon uhka värjyi ilmassa. Onko meillä enää uutta lastia odottamassa, kun tulemme perille?

21.8.

Perämies vietiin tänään sairastuvalle. Hän valitti kovia kipuja vatsan ja rintakehän alueella eikä kyennyt enää hoitamaan tehtäviään. Kokki epäili, että kyse on ylensyönnistä, sillä perämiehen ruoka-annokset olivat selvästi kasvaneet parin viime päivän aikana.

22.8.

Perämieheen on täytynyt hylkyä tutkiessaan tarttua jonkinlainen avaruusloinen. Se oli syönyt hänet sisältä lähes ontoksi ja tunkeutui sitten ulos hänen vatsansa läpi. Sairaanhoitaja ehti nähdä olennon, ennen kuin se livahti ilmastointikanavaan. Hänen mukaansa se näytti epämääräiseltä limaiselta möykyltä, jossa oli paljon lonkeroita ja muita ulokkeita.

Olen määrännyt miehistön hitsaamaan kaikki ilmastointikanavien ritilät umpeen. Sen jälkeen lähetän matruusit ilmastointikanaviin savustamaan olennon esiin ja vangitsemaan sen. Yhtiö haluaa sen varmasti laboratorioihinsa. Hävitimme hylystä ottamamme näytteen, jotta kukaan toinen ei enää saisi tartuntaa.

23.8.

Ilmastointikanaviin lähettämäni retkikunta jäi sille tielleen. Heidän viimeisestä raportistaan ymmärsin, että olento on nopeasti kasvanut huomattavan suureksi. Olosuhteet ovat nyt muuttuneet. Me emme enää metsästä olentoa, se metsästää meitä.

Käskin hitsata loputkin ilmastointikanavat tukkoon, jotta olento ei pääse enää ulos. Menetimme pari miestä vapaa-ajantiloissa, mutta saimme olennon peloteltua syvemmälle kanaviin hitsauspillien liekeillä ja onnistuimme sulkemaan ritilän.

Olemme perillä kuun vaihteessa. Otan satamassa yhteyttä armeijaan, sotilaat saavat käydä tekemässä olennosta selvää.

24.8.

Messin kuiva-ainevaraston ilmastointikanava oli unohtunut auki. Olento nappasi kokin lonkeroillaan, kun tämä oli hakemassa puurohiutaleita. Loppumatkan syömme vitamiinipatukoita.

30.8.

Havahduin yöllä ilmastointikanavista kantautuvaan lohduuttomaan ulinaan. Olento valittaa varmasti nälkäänsä. Se on käynyt heikoksi eikä enää yritä murtautua ulos vankilastaan.

Saattaa olla, että kykenisimme surmaamaan olennon nyt ilman armeijan apua, tai ainakin ottamaan sen kiinni ja vangitsemaan sen Yhtiön tiedemiehiä varten. Mutta oikeastaan minun käy sitä sääliksi.

1.9.

Saavuimme tänään satamaan ja pääsimme todistamaan laajoja mellakoita. Liiton agitaattorien villitsemät humalaiset rahtaajat ovat hyökänneet Yhtiön paikalliskonttoria vastaan, kuolonuhreja on joitakin kymmeniä. Mahtaako armeijalla olla aikaa meidän hirviöllemme?

3.9.

Sovin miehistön kanssa, ettemme hälytä armeijaa hätiin tai muutenkaan puhu avaruusloisestamme kenellekään. Houkuttelin satamasta pari koditonta kerjäläistä alukselle lupaamalla ilmaista ruokaa ja yösjän, ja syötin heidät olennolle. Se näytti heti paljon virkeämmältä. Sanoin sille napakasti, että se saisi syödä ne, jotka tuon sen luokse, mutta miehistöni se ei saisi koskea. Minusta tuntuu, että se ymmärsi.

Mellakat ovat rauhoittuneet ja saimme aluksen lastattua uutta matkaa varten. Levottomuudet tuntuvat silti kytevän kaiken aikaa, ja humalainen rahtaajajoukko pieksi kaksi matruusiani, kun he olivat palaamassa satamakapakasta.

Saimme uuden perämiehen, suoraan opistolta valmistuneen pojanklopin, joka kantaa Yhtiön operatiivista manuaalia kainalossaan kaiken aikaa. Hän sanoi olevansa täynnä intoa ja ottavansa virkansa hoitamisen kunnia-asiana.

6.9.

Uusi perämies tekee meidät kaikki hulluiksi.

11.9.

Aluksen ilmapiiri on hyvin kireä. Uusi perämies vaatii, että noudatamme ohjesääntöä viimeistä piirtoa myöten. Hän on alkanut järjestää punkkatarkastuksia, joita kukaan meistä ei ole nähnyt opiston jälkeen, haluaa tarkat raportit joka asiasta aina tupakkataukojen pituutta ja ruoka-annosten kokoa myöten, ja laatii kaikesta selonteon Yhtiölle.

Järjestäisin hänelle siirron muualle, mutta ilmeisesti hänellä on sukulaisia korkeissa viroissa, joten se saattaa muodostua hankalaksi. Joka tapauksessa joudumme sietämään häntä tämän matkan ajan, ja sekin saattaa olla liikaa. Kuulin matruusien jupisevan messissä, että tästä syntyy kohta kapina.

Olento ulisee taas nälkäänsä. Uusi perämies sanoi tekevänsä vahinkoraportin ilmastointikanavista, niissä on selvästi jotain pahasti vialla.

12.9.

Uusi perämies luki salaa kaikki miehistön päiväkirjat selvittääkseen, onko niissä Yhtiön politiikkaan sopimattomia ajatuksia. Näin hän sai tietää ilmastointikanavissa asuvasta avaruusloisesta ja vaati heti, että olento on hävitettävä. Hän kokosi matruuseista metsästyspartion ja lähti ilmastointikanaviin. Jonkin ajan kuluttua matruusit tulivat takaisin ja kertoivat, että olento oli syönyt uuden perämiehen mutta jättänyt heidät rauhaan.

Kenties avaruushirviötkään eivät pidä virkaintoisista nilkeistä.

28.9.

Saavuimme tänään satamaan. Lakkoneuvottelut ovat päättyneet tuloksettomina, mutta saimme vielä aluksen lastattua rikkurivoimin. Satama-alue tuntui olevan sotatilassa, armeija oli täälläkin kutsuttu paikalle pitämään mellakoitsijat kurissa.

Miehistöstäni puuttuu edelleen kokki. Henkilöstöstä on pulaa, joten Yhtiö määräsi palvelukseeni vanhan keittäjäntären. Kapteeniklubilla kollegat varoittelivat tästä naisesta, hän kuulemma suostuu laittamaan pelkkää terveysruokaa ja kiertää miehistön hyteissä tarkastamassa, ettei niistä löydy

alkoholia tai siveettömiä julkaisuja. Tupakointi aluksella ei tule kysymykseenkään, ja satamiin pysähdyttäessä miehistöllä on tiukat kotiintuloajat. Tämä keittäjäntär on vuosikymmenet ollut koko rahtilaivaston yleinen maanvaiva, mutta kukaan ei ole uskaltanut antaa hänelle potkua.

Lupasin ottaa eukon omalle alukselleni ja kävin hitsaamassa messin ilmastointikanavan auki.

30.9.

Vanha keittäjäntär osoittautui liian kovaksi palaksi jopa avaruushirviölle. Hän ajoi sen takaisin ilmastointikanavaan soppakauha aseenaan. Meidän oli pakko kolkata ämmä takaapäin ja tunkea hänet ilmalukosta ulos.

19.10.

Taas satamassa. Lastaustöihin ei enää saa rikkureita. Raivoavat rahtaajajoukot repivät kappaleiksi jokaisen, joka yrittää lähestyä rahtialusta, eivätkä päästä uusia lastejakaan läpi makasiineilta. Kontteja ja kuormarobotteja on sytytetty tuleen. Taidamme olla jumissa tässä satamassa jonkin aikaa.

Olento murjottaa edelleen eikä suostunut syömään sille tuomiani irtolaisia. Kapteeniklubilla vanha opistoaikainen kämppekaverini valitti vanhasta konemestaristaan, joka on laiska ja lihava vanha juoppo ja kaikin tavoin kelvoton, mutta josta ei irtisanomissuojan vuoksi pääse eroon. Tarjouduin ottamaan konemestarin alukselleni, ehkä sellainen marinoitu herkkupala saa olennon leppymään.

20.10.

Neuvotteluja Rahtaajien liiton kanssa on yritetty käynnistää uudestaan, mutta turhaan. Tänään sain ajatuksen. Lähdemme taas matkaan, mutta tällä kertaa ilman lastia. Määränpäämme on Maa ja Yhtiön pääkonttori.

Olento törmäilee edestakaisin ilmastointikanavissa. Se taitaa olla humalassa.

7.11.

Maassa pitkästä aikaa. Menin suoraan Yhtiön pääkonttorille ja vaadin päästä johtokunnan puheille. Ehdotin, että neuvotteluja rahtaajien kanssa yritettäisiin vielä kerran ja ne järjestettäisiin minun aluksellani. Kehotin kutsumaan paikalle kaikki kiivaimmat agitaattorit ja liiton vanhat änkyrät ja lupasin, että asiat järjestyisivät. Johtokunnassa ei ymmärretty ehdotustani, mutta tilanne alkaa olla niin epätoivoinen, että he ovat valmiita kokeilemaan mitä tahansa.

Olento ulisee taas nälkäänsä, se ei ole syönyt pariin viikkoon. Rauhoittelin sitä ja lupasin, että pian se saisi oikean juhla-aterian.

TUOMARIN SANAT: PETRI SALIN

Avaruusloinen on avaruusscifin konventioita ja kliseitä iloisen absurdisti hyödyntävä ja ne päälaelleen kääntävä vakava huumorinovelli, joka omaa mielipuolista logiikkaansa johdonmukaisesti hyödyntäen etenee aina vääjämättömään päätepiisteeseensä. Novelli on poikkeuksellisen tarkkanäköinen, varmaotteinen ja tyylikäs suoritus, joka samanaikaisesti sekä riemastuttaa että kauhistuttaa.

Petri Salin

8.11.

Rahtaajien lakko on ohi! Pahimmat villitsijät ja änkyröitsijät ovat yllättäen kadonneet jälkiä jättämättä, ja ilman heidän elämöintiään työmiehet ovat hiljalleen rauhoittumassa ja palaamassa töihin.

Olento vaikuttaa tyytyväiseltä, uskon että se on nyt saanut tarpeeksi vararavintoa alkaakseen lisääntyä. Kollegani ovatkin kapteeniklubilla jo ihmetelleet, miten miehistöni vaikuttaa niin kertakaikkisen sopuisalta ja tyytyväiseltä eikä joukossa ole ketään liian laiskaa, liian virkaintoista tai jollain lailla yhteiskuntavaarallista sotkemassa asioita.

Aika alkaa olla kypsä esitellä olentoni maailmalle, tai ainakin luotettaville kapteenitovereille. Uskon, että sen jälkikasvulla tulee olemaan kysyntää, kohtuullista korvausta vastaan tietenkin. Pian jokaisella rahtialuksella on oma avaruusloinen!

Tuomas Saloranta 2010

USVA 4B/2010 ILMESTYY
JOULUKSI, JA SEN JÄLKEEN
TOIMITUS LOMAILEE VUODEN
2011 AJAN. PALAAMME!